

Forslag til tiltak i delområder langs den sentrale sjøfronten

Vedlegg: STRATEGI FOR SJØFRONTEN I BERGEN SENTRALE DELER

BERGEN
KOMMUNE

Juni 2020

Vedlegget er ikke en formell del av strategien. Det er ment som et hjelpemiddel i oppfølgingen av strategien.

Konkrete løsninger må utredes og detaljeres gjennom videre planarbeid.

Det gis korte områdekarakteristikker for delområdene langs sjøfronten - hvor dagens arealbruk, utviklingsstatus, landskap, kulturminner og forhold til sjøen omtales. Videre er det vist forslag til tiltak i tråd med intensjonene i strategien. Det er fokusert spesielt på hvordan en sammenhengende sjøpromenade kan tilpasses delområdene stedegne kvaliteter og utfordringer, og være et fysisk element som bidrar til å oppnå flere av strategiens mål og intensjoner.

Innhold

DELOMRÅDE 1 Breiviken – Nyhavn – Lehmkuhlstranden	4
DELOMRÅDE 2 Sandviken	10
DELOMRÅDE 3 Vågen	16
DELOMRÅDE 4 Nordnespynten – Verftet - Nøstet	24
DELOMRÅDE 5 Dokken - Jekteviken	28
DELOMRÅDE 6 Store Lungegårdsvann	34
DELOMRÅDE 7 Puddefjorden	40
DELOMRÅDE 8 Laksevåg	46
DELOMRÅDE 9 Laksevågneset	52

DELOMRÅDE 1

Breiviken – Nyhavn – Lehmkuhlstranden

FOTO: Geir Sætveit

Området er preget av store kontraster i bebyggelsens skala og innhold. Hegreneset danner et markant landskapselement i bybildet. Den ruvende siloen er sammen med Gamle Bergen viktige identitetsskapere.

Tilgjengelighet til sjøfronten er svært fragmentert, men god visuell kontakt gjør at området likevel oppfattes som nært knyttet til sjøen.

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Svært sammensatt. Industri med dypvannskai, eneboligområder og friområder, eneboligbebyggelse og nyere blokkbebyggelse.

Utviklingsstatus

Pågående transformasjon. Stort transformasjonspotensial på Hegreneset, som i KPA2018 er vist som byfortettingssone.

Landskap

- To vikar, atskilt av Hegreneset
- Dels bratt, både i strandsonen og mot baklandet

Tilgjengelighet i sjøfronten

- Fragmentert. Det er ingen lange partier med sammenhengende gangforbindelser mot sjø.
- Tilgjengelighet er primært på aktive næringskaier og på nyetablerte kaikanter i Nyhavn og i Breiviken. Disse er ikke knyttet sammen.
- Uberørt strandlinje er i hovedsak bratte skrenter med eneboliger liggende på toppene over.

Opplevelse av sjøen

Åpent, mot det store landskapsrommet og byen. Lang/vid sikt.

Målpunkt

Gamle Bergen og Elsesro (Sandviken sjøbad)

Barrierer

Hegreneset, industri, bebyggelsesstruktur og bratt strandsone.

Bebyggelse/struktur

Store kontraster i både høyde, typologi og karakter – fra en ruvende silo til småskala eneboligbebyggelse.

Kulturminner

Området innehar en rekke viktige kulturhistoriske bygg og strukturer fra ulike tidsperioder, både næringsbygg og boligbygg. Sjøbodene på Hegreneset utgjør et ytterpunkt i den unike sjøbodstrukturen i Sandviksbukten. Sammen med kaier, mølleanlegg og siloen på Hegreneset forteller de om byens lange maritime næringshistorie. Lystgårdsanlegg og villaer med ulikt arkitektonisk uttrykk har også unike kvaliteter. Gamle Bergen og Elsesro badeanlegg er også viktige for området.

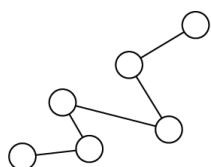
FOTO: Christine Hvidsten

Anbefalinger

Store kontraster i skala og utforming bidrar til områdets karakter og oppfattes som en kvalitet. Dette bør ligge til grunn for videre utvikling.

Promenaden får her et variert forløp, og vil i hovedsak ligge bak bebyggelsen mellom Nyhavn og Lehmkuhlstranden og foran bebyggelse og landskap ved forlengelse mot Breiviken.

I første fase foreslås det at promenaden får sitt nordlige endepunkt ved Nyhavn, En videre forbindelse mot Breiviken går i eksisterende bystruktur frem til transformasjon aktualiserer behovet for en utvidelse av promenaden.

Sammenhengende

Nye lenker

Breiviken-Nyhavn

Eksisterende forbindelse mellom Breiviken og Nyhavn går i dagens vei, Jægermyren, og gjennom eksisterende bystruktur dels høyt over havnivå. Selv om denne ikke ligger i fysisk kontakt med sjøen, har den god visuell kontakt med vannet, og anses derfor som en god midlertidig lenke.

Behov for ny promenadelenke ved sjøen vil først aktualiseres ved fremtidig transformasjon. Dette er et stort inngrep som får konsekvenser for landskapet lokalt. Det anbefales at forbindelsen gjennomføres som «kystsi» som henges utenpå i områder som i dag ikke har opparbeidet kaikant. Lenken vil inngå som en naturlig del av planer knyttet til transformasjon av området i fremtiden, og virkninger for blant annet landskapet, og skånsomme tilpasninger med tanke på dette, må vurderes nærmere i et slikt planarbeid.

Nyhavn - Elsesro

Sammenhengen mellom Nyhavn og Elsesro bør forsterkes. Det anbefales at det utredes mulighet for å knytte eksisterende kaikant ved Nyhavn sammen med friområdet. Terrengforhold tilsier at denne forbindelsen ikke kan utføres med universell utforming, og at den må utformes med god landskapstilpasning. Tiltak for å forbedre tilkomst både fra nord og vest bør også inngå i videre utredninger.

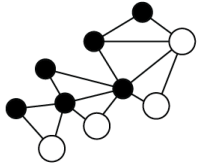
Bedre fremkommelighet

Sandviksboder-Lehmkuhlstranden

Dette punktet fremheves da det her er krevende å oppnå tilstrekkelig kvalitet. Forbindelsen består dels av en smal passasje og trapp. Av hensyn til kulturminner og bystrukturens historiefortellende verdi, anbefales det ikke å legge forbindelse på utsiden av bebyggelsen her. Tiltak for økt fremkommelighet, uten at dette går på bekostning av kulturminne- og landskapsverdier, må utredes videre.

Forbindelser på eksisterende kaikanter

Sjøpromenaden skal ellers i hovedsak ligge ytterst på kaikanten og utføres som promenade med tilhørende utformingsprinsipper.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Som et resultat av bystruktur og landskap går promenaden mellom Nyhavn og Lehmkuhlstranden i hovedsak bak bebyggelsen, med punktvis sjøkontakt. Dette gjør at større deler av baklandet inkluderes i selve promenaden og reduserer behovet for ytterligere tverrforbindelser. Gode forbindelser mot fremtidig bybanestopp må sikres.

Gjenkjennelig og tydelig

Fram til promenaden er etablert i sin helhet er det få lengre strekk med direkte sjøkontakt. Informasjon om forbindelser og tilgjengelig sjøfront blir derfor spesielt viktig.

Attraksjoner og målpunkt

Delområdet har allerede flere populære attraksjoner, som Elsesro og Gamle Bergen, har et unikt kulturmiljø og legger til rette for flere rekreative aktiviteter gjennom småbåthavner og badeplasser. Positiv synergi kan oppnås ved å knytte de eksisterende verdiene bedre sammen. Nyhavn er et naturlig knutepunkt som forsterkes gjennom bybane på sjø og bedre forbindelser mot tilliggende målpunkt.

Hegreneset skiller seg ut med sin prominente plassering i bylandskapet, og bør få en funksjon som blir et viktig målpunkt som tiltrekker seg folk fra hele bydelen. Det må etableres byrom med sjøkontakt og stilles krav om publikumsrettet aktivitet ved transformasjon i området.

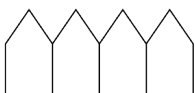
Kontakt med vannet

Funksjoner

Eksisterende funksjoner knyttet til rekreativ bruk av vannet videreføres og knyttes mot promenaden.

Bevegelsesprinsipp

Bevegelse i eksisterende struktur vil i hovedsak skje bak bebyggelsen. Det bør i fremtidige prosjekter tilstrebes større grad av sammenhengende gangforbindelser ytterst mot sjø for å skape større tilgjengelighet og variasjon i møte med vannet.

Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Nytt byggeland skal i utgangspunktet ikke etableres ved å fylle ut i sjøen, men utenfor bysjøgrensen kan tiltak som endrer sjøflaten vurderes. Lokale hensyn, kulturminneverdier og områdets egenart tilsier at man i dette området må ha en spesielt restriktiv holdning til utfylling. Dersom utfylling tillates skal det minimum etableres et offentlig tilgjengelig byrom/målpunkt mot sjø og i tillegg sikres stor grad av allmenn tilgjengelighet i sonen nærmest sjøen.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

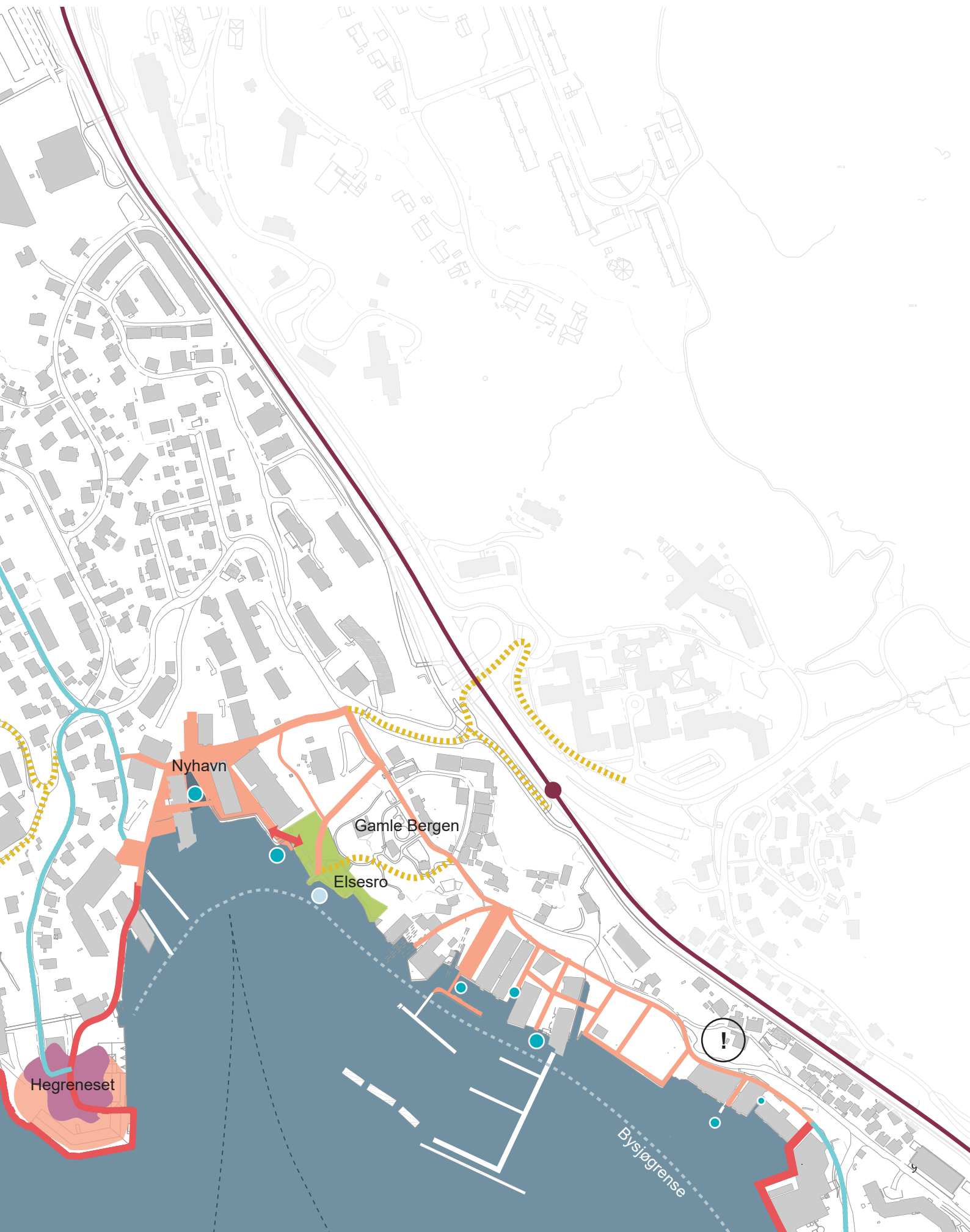
Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- Problemområde
- Utsiktspunkt - overordnet siktlinje

Nyhavn

Gamle Bergen

Elsesro

Hegreneset

Bysjøgrense

FOTO: Geir Sætveit

DELOMRÅDE 2 Sandviken

Området preges av svært store kulturminneverdier, fragmentert sjøkontakt i hoper, sterk barrieredevirkning fra Sjøgaten og stort potensial for videre utvikling av møte mellom by og sjø.

Større planprosesser er i gang, og vil gi endringer i området i årene som kommer. Bybanen skal videreføres mot Åsane, og områdeplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden viser et nytt lokalsenter ved Sandvikstorget og et stort nytt friområde på Kristiansholm

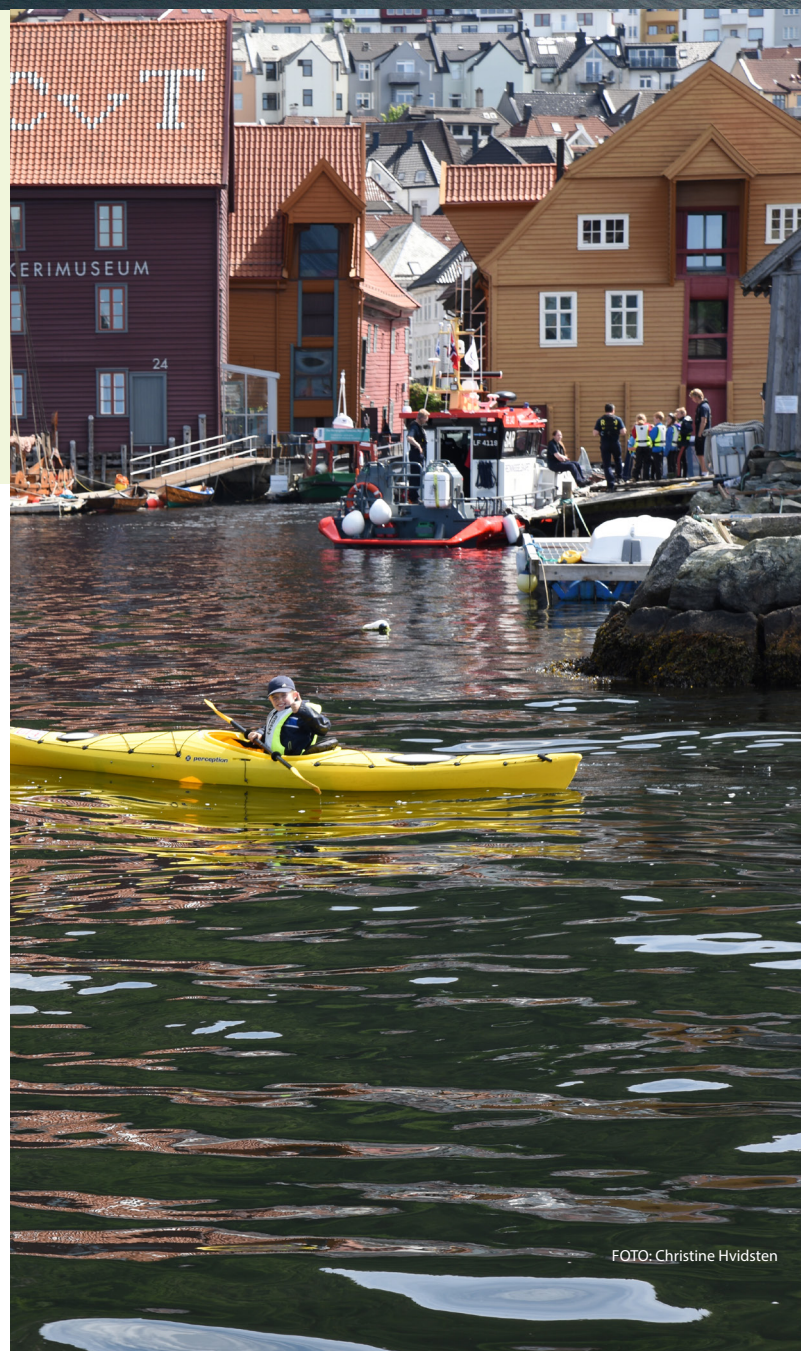

FOTO: Christine Hvidsten

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Sammensatt. Boliger, kontor, noe sjørelatert næring og lager.

Utviklingsstatus

Utviklingsområde. Flere pågående og ennå ikke realiserte planer.

Landskap

- Skålformet. Markert amfi åpent mot fjorden.
- Strandflaten har god kontakt med baklandet.
- Kristiansholm som markert landskapselement.

Tilgjengelighet i sjøfronten

- Store deler av sjøfronten er ikke tilgjengelig på grunn av bystruktur og bebyggelse
- Bevegelsen langs sjøen skjer i andre rekke bak byggene, med smett ned til sjøen.
- Småskala strandsone med hoper og boder i sjøen.
- Sammenhengende promenader og kaifronter i transformasjonsområdene (Sandviken brygge og Slaktehustomten)

Opplevelse av sjøen

- Sikt mot det byfjorden og byen.
- Lang sikt. Både vid og i punkt (ved hopene)

Målpunkt

- Ingen tunge målpunkt for byen. Potensiale rundt Fiskerimuseet og kystkultursenteret.
- Slaktehustomten, Tangen og Bosskaien er lokale målpunkt for bading og rekreasjon.

Barrierer

- Sjøgaten
- Bygg mot sjø: «Skuten», boliger på Måseskjæret og Gjensidigebygget er eksempler på bygg som barrierer mot vannet. De tradisjonelle sjøbodene er en stor kvalitet, men er også en barriere mot sjøen.

Bebyggelse/struktur

Store kontraster i skala og utforming. Historisk sjøbodbebyggelse og selvgrodde grender med smitt og smau, mot mer rettlinjete boligkvarterer, næringsbebyggelse og BAS-siloen som ruvende element.

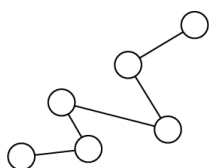
Kulturminner

- Området innehar verdifulle rester etter det unike sjøbodmiljøet som strakte seg i hele Sandviksbukten.
- Sjøbodene med bakenforliggende grender utgjør en karakteristisk bebyggelsesstruktur og er et kulturmiljø med internasjonal verdi.

Anbefalinger

Ved å kombinere de store kulturminneverdiene i området med et rikt tilbud av rekreative aktiviteter på, i og ved sjøen kan områdets karakter understrekes og synliggjøres for flere. Det ligger et stort potensial for etablering av et attraktivt knutepunkt med sjøkontakt i videreutvikling av senterområdet Sandvikstorget og friområde på Kristiansholm.

Det er behov for nye promenadelenker gjennom området. Både for å gjøre større deler av sjøfronten offentlig tilgjengelig, og for å supplere hopene med lengre strekk med sammenhengende sjøkontakt. Barrierevirkning fra Sjøgaten må reduseres for å ytterligere styrke sammenhengen mellom sjøen og baklandet.

Sammenhengende

Nye lenker:

Ludebryggen – Kristiansholm

Det anbefales at promenaden etableres ytterst på kaikant med nedtrappinger som gir variasjon og nærkontakt med vannet. Foreslått forbindelse i henhold til løsning vist i forslag til områderegeringsplan for Kristiansholm, Rosegrenden og Sandvikstorget

Transformasjonsområde Kristiansholm

I transformasjonsområdet skal promenaden i hovedsak ligge ytterst på kaikant. Forbindelsen mellom Sandvikstorget og nytt friområde blir et viktig byrom.

Foran «Skuten»

Ved «Skuten» foreslås etableringen av en ny gangforbindelse i forkant av bebyggelsen. Frem til denne lenken er etablert inngår eksisterende fortau langs Sjøgaten som del av promenaden. Dette fortauet er smalt. Gjerde og nivåforskjell mot «Skutens» parkeringsareal forsterker dette. Forbindelsen vurderes som viktig for sammenhengen langs sjøfronten uavhengig av om ny lenke i forkant av bebyggelsen etableres. Tiltak for økt standard bør derfor prioriteres her.

Måseskjæret - Gjensidigebygget

I dette området er det særlig krevende å finne en god løsning som sikrer hensyn både til kulturminner og god fremkommelighet. Tiltak må utredes videre.

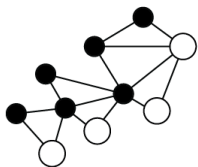
Forbindelser på eksisterende kaikanter/nytt byggeland

Ved transformasjon og utbygging skal promenaden i hovedsak ligge ytterst på kaikanten og utformes som promenade.

Forbindelser på eksisterende fortau

Skuteviken

I Sjøgaten ved Skuteviken er forholdene for gående ikke tilfredsstillende. Fortauene er smale og ofte blokkert av parkerte biler. De store kulturminneverdiene i området må ivaretas samtidig som et tilstrekkelig tilbud for gående sikres. Det anbefales at det igangsettes straktiltak og videre utredninger for å gjøre forbindelsen mer attraktiv for gående.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Trygg og tydelig fotgjengerkryssing er et sentralt virkemiddel for å redusere barrierevirkning fra Sjøgaten, og må prioriteres.

I dette området har tverrforbindelsen i tillegg til forbindelse mot baklandet også rolle som viktige siktlinjer mot sjø. Disse bidrar til bystrukturens lesbarhet og må tas spesielt hensyn til i videre utvikling av området.

Knutepunkt

Sandvikstorget, Skutevikstorget og Slaktehustomten er viktige knutepunkt mellom tverrforbindelse og promenade.

Gjenkjennelig og tydelig

Fram til promenaden er etablert i sin helhet vil det være mange strekk som ikke har sammenhengende sjøkontakt. Informasjon om forbindelser og tilgjengelig sjøfront blir derfor spesielt viktig.

Sjøpromenadens tilkobling mellom Slaktehustomten og Sjøgaten er noe utydelig i nord, og bør markeres tydelig.

Attraksjoner og målpunkt

Promenaden knyttes opp mot eksisterende målpunkt som Bosskaaien ved Skutevikstorget, Slaktehustomten, Tangen, Kystkultursenteret ved Sandvikstorget og regulert friområde sør for «Skuten».

Kristiansholm

I forslag til områderegeringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden foreslås etablering av nytt friområde, badeplass og publikumsrettede funksjoner på Kristiansholm. Dette er gode grep for en mer attraktiv sjøfront, og anbefales lagt til grunn for videre utvikling av området.

Saltimport/Lehmkuhlboden

Det bør etableres et byrom med sjøkontakt ved transformasjon i dette området.

Kontakt med vannet

Funksjoner

Ved nytt friområde på Kristiansholm må det legges opp til et rikt tilbud for rekreativ bruk av vannet og etableres gjestehavn.

Bevegelsesprinsipp

I transformasjonsområdene bør det tilstrebes stor grad av sammenhengende gangforbindelser ytterst mot sjø for å skape større tilgjengelighet og variasjon i møte med vannet.

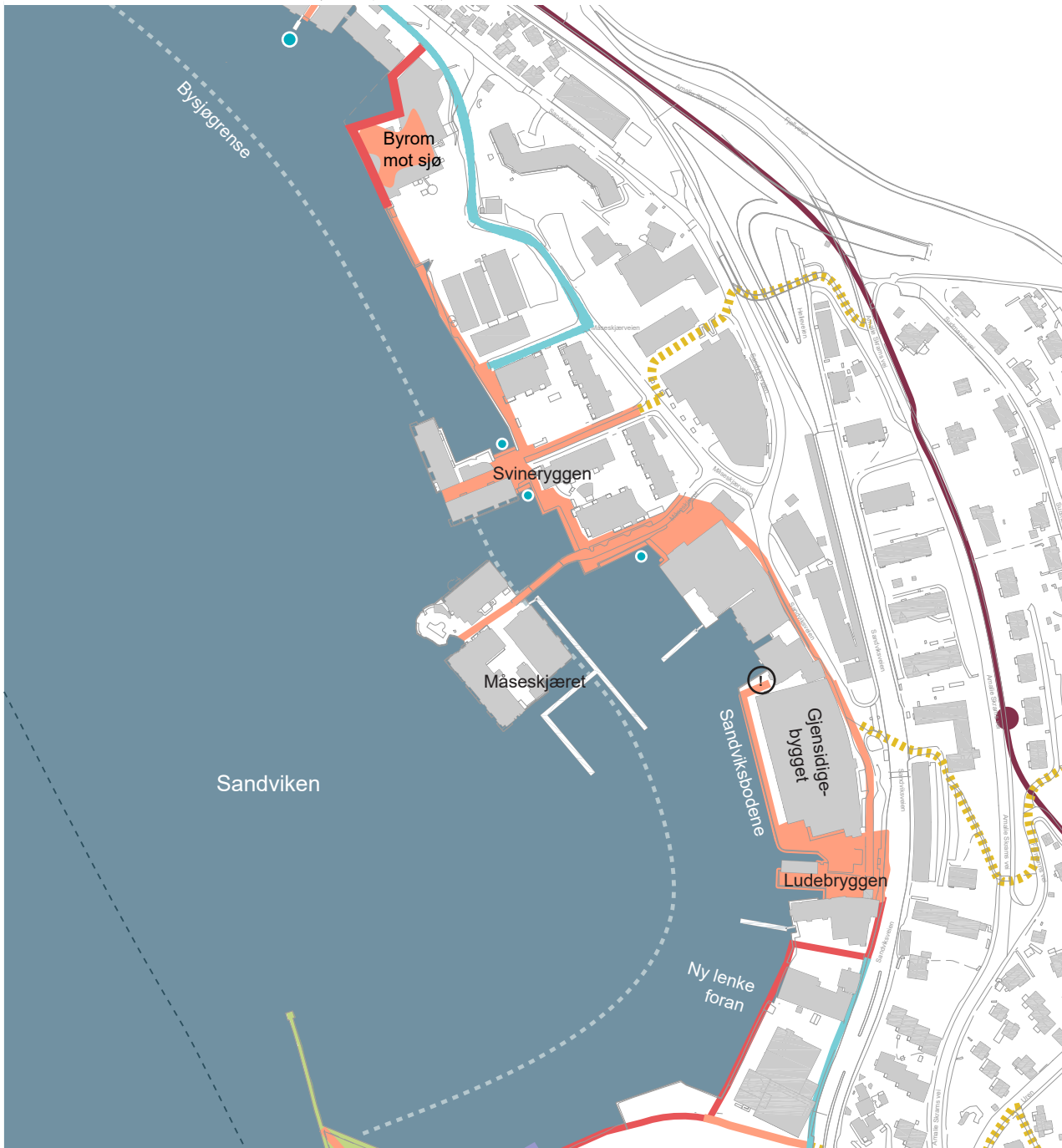

Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Nytt byggeland skal i utgangspunktet ikke etableres ved å fylle ut i sjøen, men utenfor bysjøgrensen kan tiltak som endrer sjøflaten vurderes.

Lokale hensyn, kulturminneverdier og områdets egenart tilsier at man i dette området må ha en spesielt restriktiv holdning til utfylling. Dersom utfylling tillates skal det minimum etableres et offentlig tilgjengelig byrom/målpunkt mot sjø og i tillegg sikres stor grad av allmenn tilgjengelighet i sonen nærmest sjøen.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

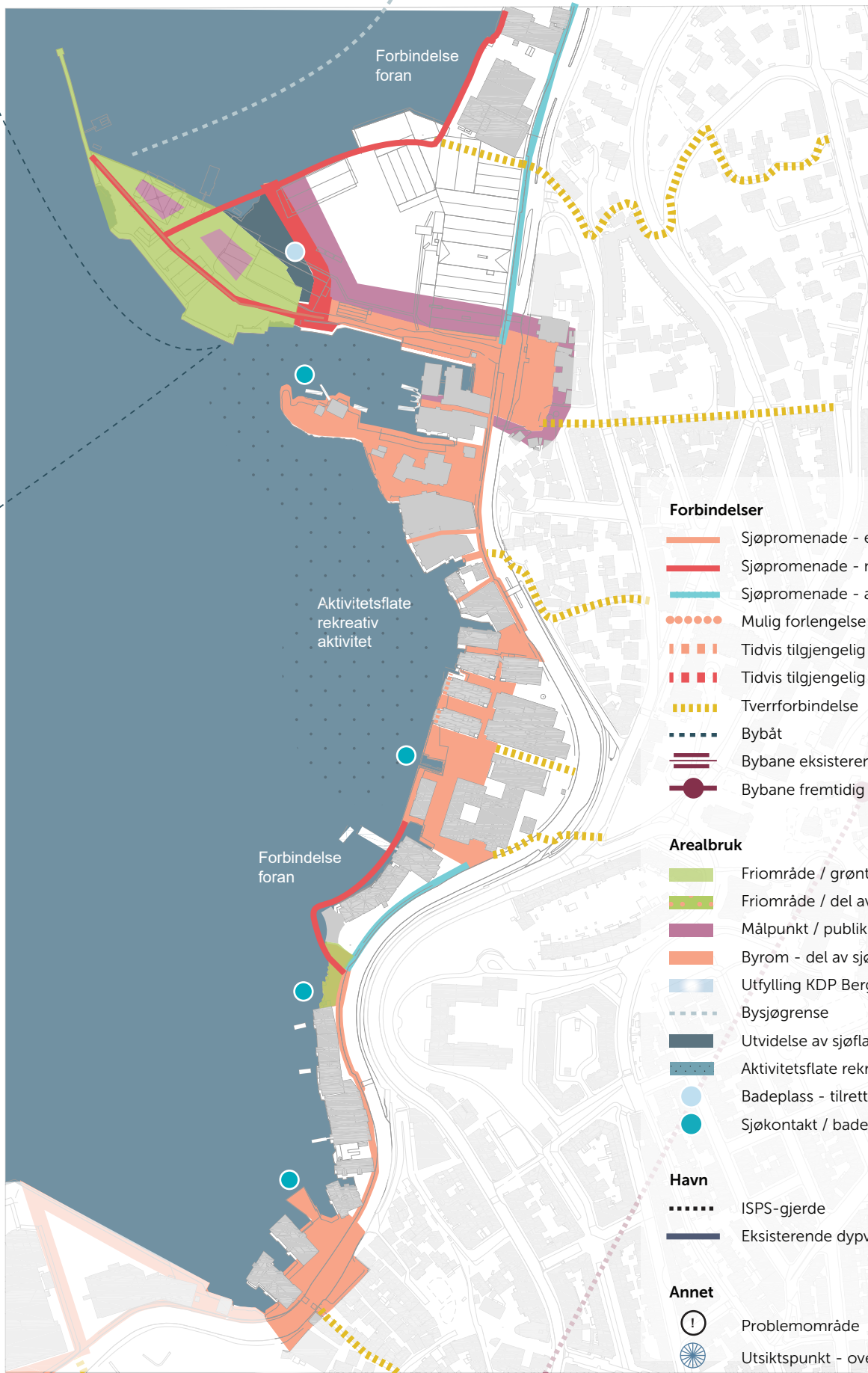
Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade

Annet

- Problemområde
- Utsiktspunkt - overordnet siktlinje

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- ■ ■ ■ Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- ■ ■ ■ Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- - - - Tverrforbindelse
- - - - Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- - - - Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- - - - ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ⊙ Problemområde
- ⊙ Utsiktspunkt - overordnet siktlinje

DELOMRÅDE 3 Vågen

FOTO: Geir Sætveit

Hjerte av bysentrum, med mye aktivitet og bevegelse på vannet.

Havnen har gjennom historien vært byens viktigste transportåre og næringsgrunnlag og dannet grunnlag for byens internasjonale orientering og kulturelle særpreg.

Havneaktivitet skal fremdeles prioriteres i dette delområde. Under omtales derfor område Skolten separat da havneaktivitet gir egne forutsetninger og utfordringer i møte med offentlig tilgjengelighet.

FOTO: Christine Hvidsten

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Skolten

Delområdet er en del av Vågen, og strekker seg fra Skuteviken til Bradbenken. Området omtales spesielt da havnefunksjonen gir egne forutsetninger for etablering av en offentlig tilgjengelig promenade.

Dagens arealbruk

ISPS-, fiskeri- og cruisehavn

Utviklingsstatus

Det foreliggende planer som legger opp til mer åpenhet og funksjonsblanding og transformasjonsplaner for Bontelabo.

Landskap

- Del av Vågen.
- Utfylling på Bontelabo.

Tilgjengelighet i sjøfronten

Kaikantene er tilpasset havnevirksomhet og ikke offentlig tilgjengelig (ISPS-havn)

Opplevelse av sjøen

Både nær sikt mot byen og lang/vid sikt mot Byfjorden og byen mot nord. Siktlinje fra Bergenus festning ut Vågen anses som viktig for landskapets lesbarhet.

Målpunkt

Bergenus festning fungerer som utendørs konsertarena. Cruiseskipsterminalen er målpunkt og første møte med byen for turister som kommer sjøveien.

Barrierer

- ISPS-gjerder
- Store båter som ligger til havn blokkerer sikt mot sjøen. Båtene oppleves, ikke sjøen.
- Bebyggelsen v/ Bontelabo.

Bebyggelse/struktur

Mellomstor skala på bebyggelse, som ligger med langsiden mot sjøen – og dels stenger sikten og kontakten med vannet.

Festningskaaien: Store ubebygde, asfalterte flater, ikke tilrettelagt for bruk.

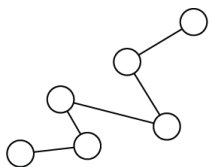
Kulturminner

Skolten, Bontelabo og kaiene foran Bergenus festing er strukturer som er kommet til ved utfyllinger i nyere tid, og forteller om byens havneutvikling.

Anbefalinger

Skolten

Området videreføres som aktiv havn, med de begrensninger dette gir for offentlig tilgjengelighet til sjøfronten. Det er stort potensiale for opparbeidelse av promenade og etablering av byrom som kan forbedre møtet med byen når man kommer sjøveien og bidra til en reduksjon av barrierevirkning havneaktiviteten skaper.

Sammenhengende

Nye lenker

Skutevikstorget-Bontelabo

Denne lenken eksisterer i dag, men med en så dårlig standard at den må regnes som ikke fremkommelig for allmennheten. Denne må utbedres i så stor grad at den derfor anses som en ny forbindelse.

Forbindelser på eksisterende fortau

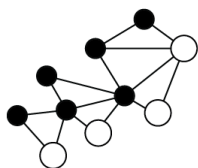
Det er behov for å øke standarden på flere av forbindelsene på eksisterende fortau. Ved Bontelabo/Festningskaaien er området preget av tilrettelegging for biltrafikk og havneaktivitet, samt mange mindre barrierer som gjerder, kanter og skilt. Dette skaper et lite attraktivt helhetsinntrykk og redusert sjøkontakt.

Ved Festningskaaien skaper fortauet på utsiden av gjerdet en uoversiktlig situasjon for gående. Sjømannssenterets plassering forsterker dette. Det bør vurderes en løsning med en tydelig og lett lesbar gangforbindelse nærmere sjøfronten.

Tilgjengelighet på eksisterende kaier

Det er behov for videre utredninger og tiltak for å sikre tidvis tilgjengelighet på deler av kaikanten, slik at offentlig tilgang sikres samtidig som havnen kan drive effektivt. Overflateparkering bør reduseres vesentlig.

Ved eventuell endring fra havn til andre formål skal kaikantene inkluderes i promenaden.

Knyttet til byen

Fv. 585 er en barriere mellom byen og sjøfronten, som forsterkes ytterligere av landskapet og festningen. Det er behov for bedre og tydeligere krysningspunkt av veien, selv ved framtidig reduksjon av trafikkmengde i Sjøgaten.

Sikt fra festningen og ut Vågen er viktig for lesbarheten til bylandskapet og må opprettholdes.

Terminalområdet er et viktig knutepunkt for turister som ankommer sjøveien.

Gjenkjennelig og tydelig

Området framstår i dag som lite oversiktlig, selv om det er god sjøkontakt. I dette området bør denne problemstillingen primært løses gjennom utforming, ikke gjennom skilting. Markering av dekke, designelementer og informasjonspunkt kan brukes som supplerende virkemidler.

Kontakt med vannet

ISPS-gjerdene skal stå åpne når dette er mulig.

Attraksjoner og målpunkt

Det må tilrettelegges for opphold på Festningskaaien, da dette er et viktig ankomstpunkt sjøveien. Cruisehavnen gir området en spesiell puls, der det i korte tidsrom er svært mange mennesker som beveger seg gjennom eller oppholder seg her. Byrommets utforming må ta utgangspunkt i de spesielle behovene dette medfører. For hele området mellom kaikanten og Fv. 585 bør et tydelig byromsgrep utvikles. Det bør legges til grunn at gjerde mellom Fv. 585 og Festningskaaien fjernes, vurderes tiltak rundt Sjømannssenteret, og fokuseres spesielt på å tydeliggjøre tilgjengelighet gjennom ny utforming. Det bør vurderes om en utvidelse av Skoltegrunnskaaien/Bontelabo kan gi plass for parkering av turbusser slik at dagens bussoppstillingsplasser på Festningskaaien kan fjernes.

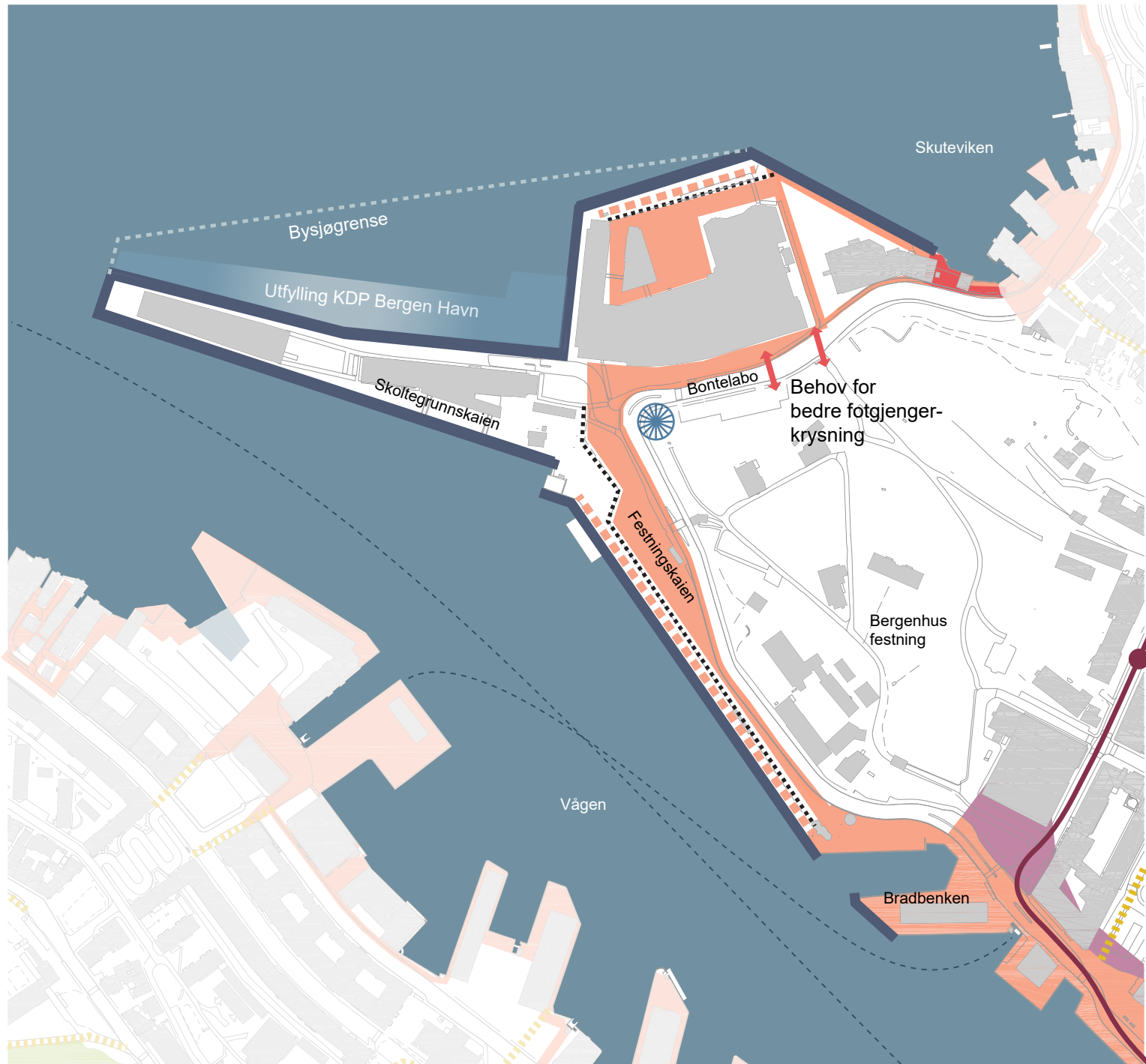
Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Gjeldende reguleringsplan viser utfylling ved Skoltegrunnskaaien. Ytterligere utfylling kan vurderes i områder utenfor bysjøgrensen.

Siktlinjer

Sikt fra Festningen og ut Vågen er viktig for byens lesbarhet og identitet og skal videreføres.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- | | | | Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- | | | | Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- - - - Tverrforbindelse
- - - - Bybåt
- = = = = Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- - - - Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- - - - ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ! ○ Problemområde
- ⊙ Utsiktspunkt - overordnet siktlinj

Vågen

Delområdet strekker seg fra Bradbenken til Nordnes og er preget av mye bevegelse og aktivitet på vannet.

Dagens arealbruk

Sentrumsområde, med sammensatte sentrumsfunksjoner. Forretning, kontor, noe bolig, havn, gjestehavn og passasjertrafikk.

Utviklingsstatus

I hovedsak stabilt og ferdig utbygget. Det er noe transformasjonspotensiale, spesielt ved Tollbodkaiene.

Landskap

Framstår som en vik / smal fjordarm.

Tilgjengelighet i sjøfronten

- I hovedsak offentlig tilgjengelig sjøfront. Sammenhengende kaifront på bryggesiden og hopper mellom bygg på strandsiden.
- Generelt ikke formelt promenadepreg.

Opplevelse av sjøen

- De to sidene oppleves sammen. Vågen oppleves med byen som bakgrunn.
- Sikt også ut byfjorden og det store landskapsrommet
- Båter og mye aktivitet.
- Byens topografi og bebyggelsesstruktur gjør at vannflaten og sjøkanten er eksponert fra mange områder.

Målpunkt

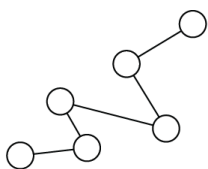
- Bysentrum med svært mange målpunkt og landemerker, som Bryggen og Fisketorget. Barrierer
- Tidvis stengsler for opplevelsen av sjøen: Store båter som ligger til kai, salgstelt på fisketorget, trafikken over bryggen, og aktive kaier.
- Bebyggelse/struktur
- Variert. Havnevirksomhetens utvikling gjennom historien har i stor grad satt spor i byens bebyggelse og bystruktur.

Kulturminner

- Byens historiske kjerne med kaier og tilhørende strukturer med stor tidsdybde helt tilbake til tidlig middelalder.
- Bryggen har stor internasjonal kulturminneverdi og området rundt Vågen er del av verdensarvens buffersone.

Vågen

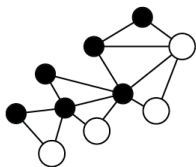
I dette delområdet er det ikke behov for å etablere nye promenadelenker, men å avklare tilgjengelighet på eksisterende kaikanter og legge bedre til rette for opphold og bruk enkelte steder.

Sammenhengende

Tilgjengelighet på eksisterende kaier

Det er behov for å avklare og tydeliggjøre tilgjengelighet på eksisterende næringskaier med grunneiere. Der forhold til drift tilsier at offentlig tilgjengelighet ikke er mulig, må det sikres gode alternative forbindelser for å unngå brudd i promenaden. Tidvis og/eller punktvis tilgjengelighet bør vurderes. Ved endring fra sjørelatert næring til andre formål, skal det etableres promenadelenker ytterst på kaikanten.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Sjøfronten har allerede gode forbindelser mot byen bak, det er ikke behov for spesielle tiltak.
Siktlinjer

Blokkerte siktlinjer som resultat av aktivitet på kaiene er en utfordring, spesielt på Torget. Salgstelt og andre ikke-permanente strukturer skal fremdeles være en del av bybilde, men må tilpasset den øvrige byen bedre. Viktige siktlinjer og bevegelseslinjer må ikke blokkeres over lengre tid.

Bybane på sjø

Holdeplass anbefales plassert ved Zachariasbryggen.

Gjenkjennelig

God sikt mot vannet gjør promenadetraséen tydelig og lett lesbar, spesielt i området fra Bergenhus festningen til og med Strandkai terminalen. Her er det redusert behov for å tilføre gjenkjennelige elementer i knutepunkt mellom tverrforbindelse og promenade. Slik informasjon bør heller vurderes ved holdeplasser og attraksjoner.

Forbindelse videre nordvestover fra Tollboden (mellom C. Sundts gate og Strandgaten) er utydelig. Her er det behov for tydelig markering gjennom gjenkjennelige element, markering eller skilting.

Kontakt med vannet

Ved Tollboden bør det ved etablering av et nytt byrom legges til rette for å bevege seg helt ned til vannet.

Attraksjoner og målpunkt

Området er i dag sammensatt og mangfoldig, og fungerer som et målpunkt for hele byen. Det er et stort potensial for et nytt byrom mot sjø ved Tollboden. I fremtidig planarbeid skal dette ivaretas, og det må stilles krav om publikumsrettet aktivitet. Ved transformasjon til bolig må privatisering av sjøfronten unngås.

Respekttere egenart

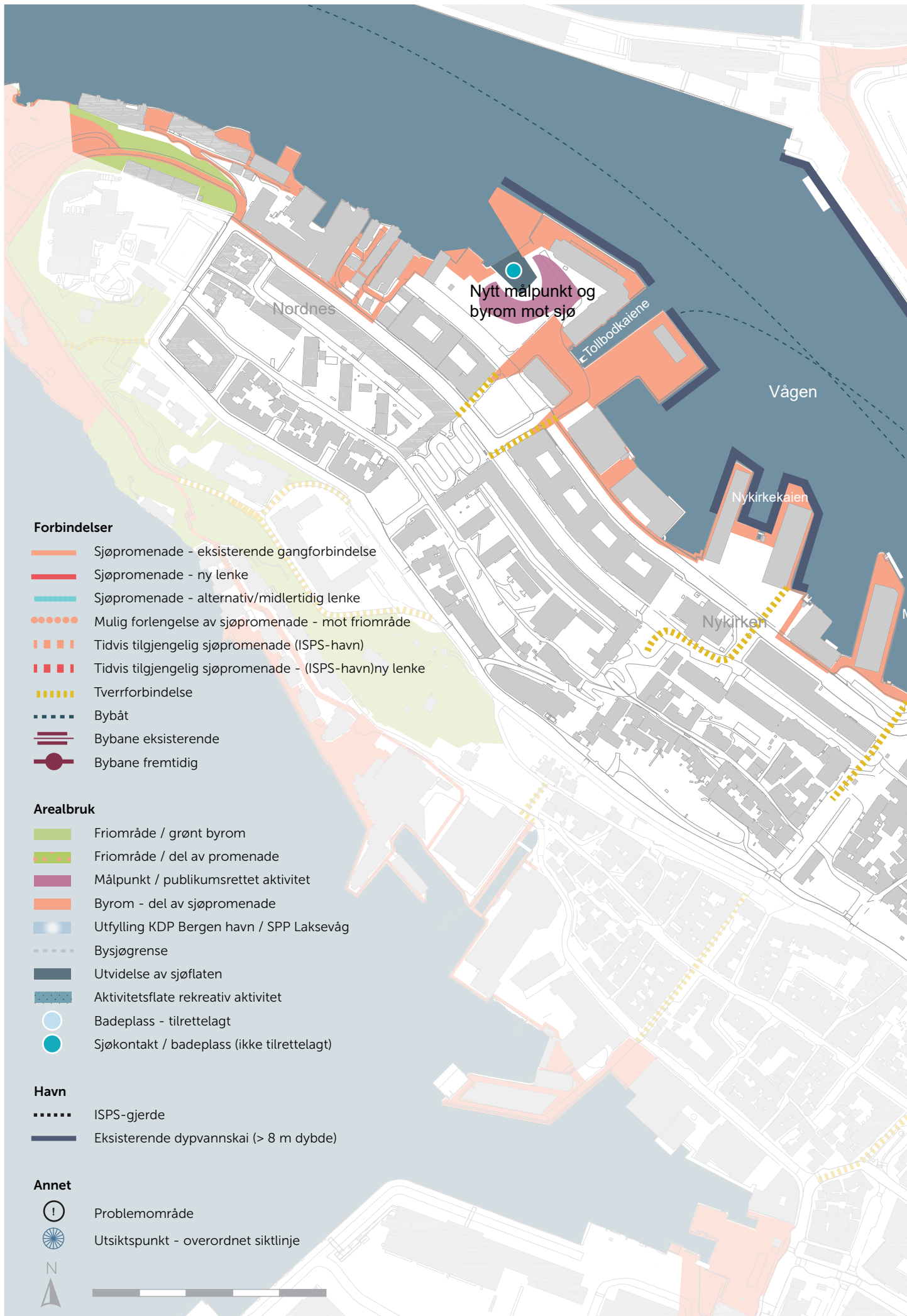
Endring av sjøflaten

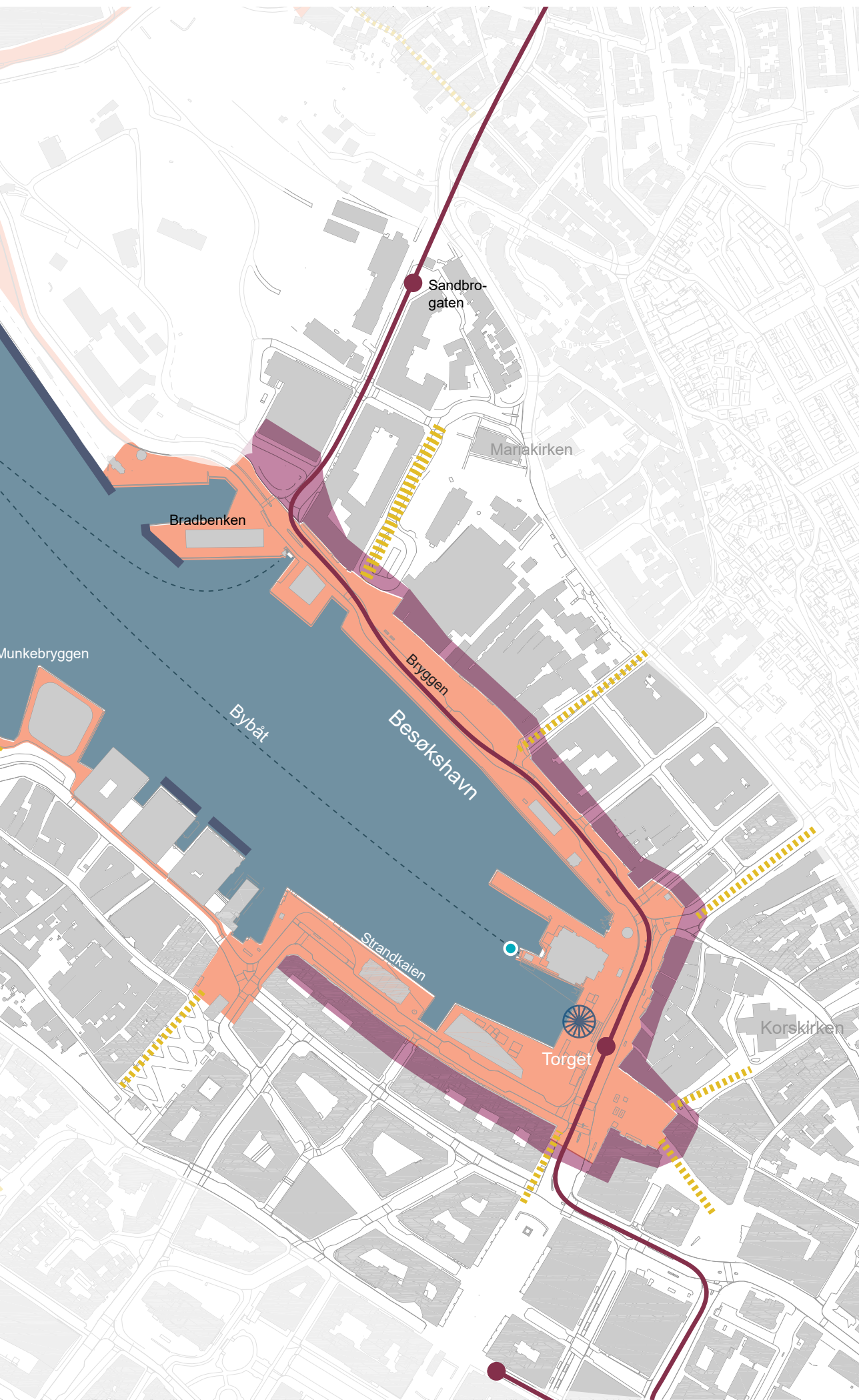
Utover allerede vedtatte planer om utfylling ved Tollboden omfattes hele området av bysjøgrensen. Endring av sjøflaten skal derfor ikke tillates.

Siktlinjer

Sikt fra Torget og ut Vågen er viktig for byens lesbarhet og identitet og skal videreføres.

DELOMRÅDE 4

Nordnespynten – Verftet - Nøstet

FOTO: Geir Sætveit

Delområdet fremstår som sammensatt. Nordnespynten har sin egen identitet med klare landskapskvaliteter, og inngår i et viktig rekreasjonsområde med park og sjøbad. Lengre mot sør er Verftet et målpunkt for både rekreasjon og kulturaktiviteter. Fra Verftet til Nøstet er det færre store målpunkt og karakteren er annerledes - her er det flere områder som venter på sin transformasjon.

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Blandet. Park, bolig, kontor, kultur og verksteder.

Utviklingsstatus

Det er flere planer under utarbeidelse i området. Det pågår transformasjon fra sjørelatert næring til bolig- og forretninger.

Landskap

Et tydelig markert nes.

Tilgjengelighet i sjøfronten

- Bratt strandsone ytterst fra Nordnes til Verftet. Bevegelseslinjer oppå ryggen, med utsikt over sjøen.
- Flater ut fra Verftet og innover. Bevegelseslinjer bak byggene, og stedvis ut på kaifronter som flere steder i stor grad benyttes til parkering.

Opplevelse av sjøen

Opplevs åpent, med vid og lang sikt mot byfjorden. I tillegg opplevs starten på Puddefjorden som et smalere landskapsrom, med Laksevåg som bakgrunn.

Målpunkt

Eksempler på større målpunkt er Nordnesparken, Akvariet, USF Verftet, Nordnes sjøbad og Sydnes sjøbad.

Barrierer

Lengst nord i området er landskapet en barriere for direkte sjøkontakt. Lengre sør er det bebyggelsen som danner barriere.

Bebyggelse/struktur

I hovedsak mellomskala bebyggelse mot sjøfronten. Langs Nøstegaten er det store kontraster, med større bygg mot vannet og småskala trehusbebyggelse i baklandet.

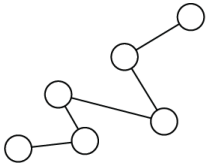
Kulturminner

- Nøsteboden og Bjørgeboden.
- Dikkedokken.
- Sukkerhusbyggen med restene av Nøstebukten gjenspeiler den nære forbindelsen mellom by og havn, og er en viktig historisk struktur.
- Grenser til trehusmiljø og Fredriksberg festning.

Anbefalinger

Ved å bygge videre på eksisterende landskapskvaliteter og funksjoner kan området styrkes som park- og kulturakse.

En sammenhengende promenade kan i hovedsak sikres på eksisterende kaikanter, men det er behov for enkelte nye lenker og dels store oppgraderinger på eksisterende forbindelser. Flere av de offentlig tilgjengelige kaikantene er ikke aktuelle å oppsøke i dag på grunn av manglende sammenhenger og målpunkt.

Sammenhengende

Nye lenker

USF Verftet – Nøstet Panorama

Det er behov for flere nye lenker og broer for å knytte sammen eksisterende kaikanter på denne strekningen. Stedvis er det også behov for utbedringer av eksisterende koblinger for å oppnå en akseptabel standard. Det anbefales at nye forbindelser følger sjøfronten.

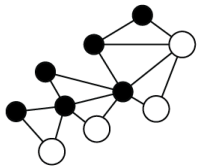
Mellom Nordre Nøstekaaien og Nøstet Panorama bør det opprettes en ny lenke i forkant av bebyggelsen, utformet som promenade (se kapittel 3.1.4)

Nøstet panorama – Nøstetorget

Her er forbindelsen regulert i gjeldende reguleringsplan, men ikke realisert til tross for rekkefølgekrav. Gjennomføringen må prioriteres for å skape en sammenhengende promenade.

Midlertidig lenker

I promenadens etableringsfase fungerer Georgernes Verft/Nøstegaten som midlertidig trasé. Det må vurderes om det er behov for tiltak.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

En sammenhengende promenade langs sjøfronten vil ikke være korteste ganglinje gjennom området, grunnet strandlinjens utforming. Den parallelle forbindelsen langs Georgernes Verft og Nøstegaten vil fremdeles være viktig for bevegelse mellom Nordnes og Nøstet. Det blir sentralt med gode og tydelige tverrforbindelser fra sjøfronten mot denne, for lesbarhet, men også for å unngå at de sjønære områdene privatiseres.

Gjenkjennelig og tydelig

Gjenkjennelig element og merking/markering bør vurderes i knutepunkt mellom tverrforbindelse og promenade. I dette området bør slike elementer være godt synlige også fra den parallelle forbindelsen langs Georgernes Verft/Nøstegaten, da denne vil være en viktig forbindelse selv etter realisering av sjøpromenaden.

Kontakt med vannet

Funksjoner

Eksisterende funksjoner knyttet til rekreativ bruk av vannet videreføres og knyttes mot promenaden. Utvidelse av Nordnes sjøbad kan vurderes.

Attraksjoner og målpunkt

Attraksjoner er i stor grad ivarettatt gjennom flere eksisterende målpunkt på by- og bydelsnivå som Verftet, Akvariet og Nordnesparken. Dersom Akvariet flytter fra Nordnes bør det etableres et nytt målpunkt på Nordnes.

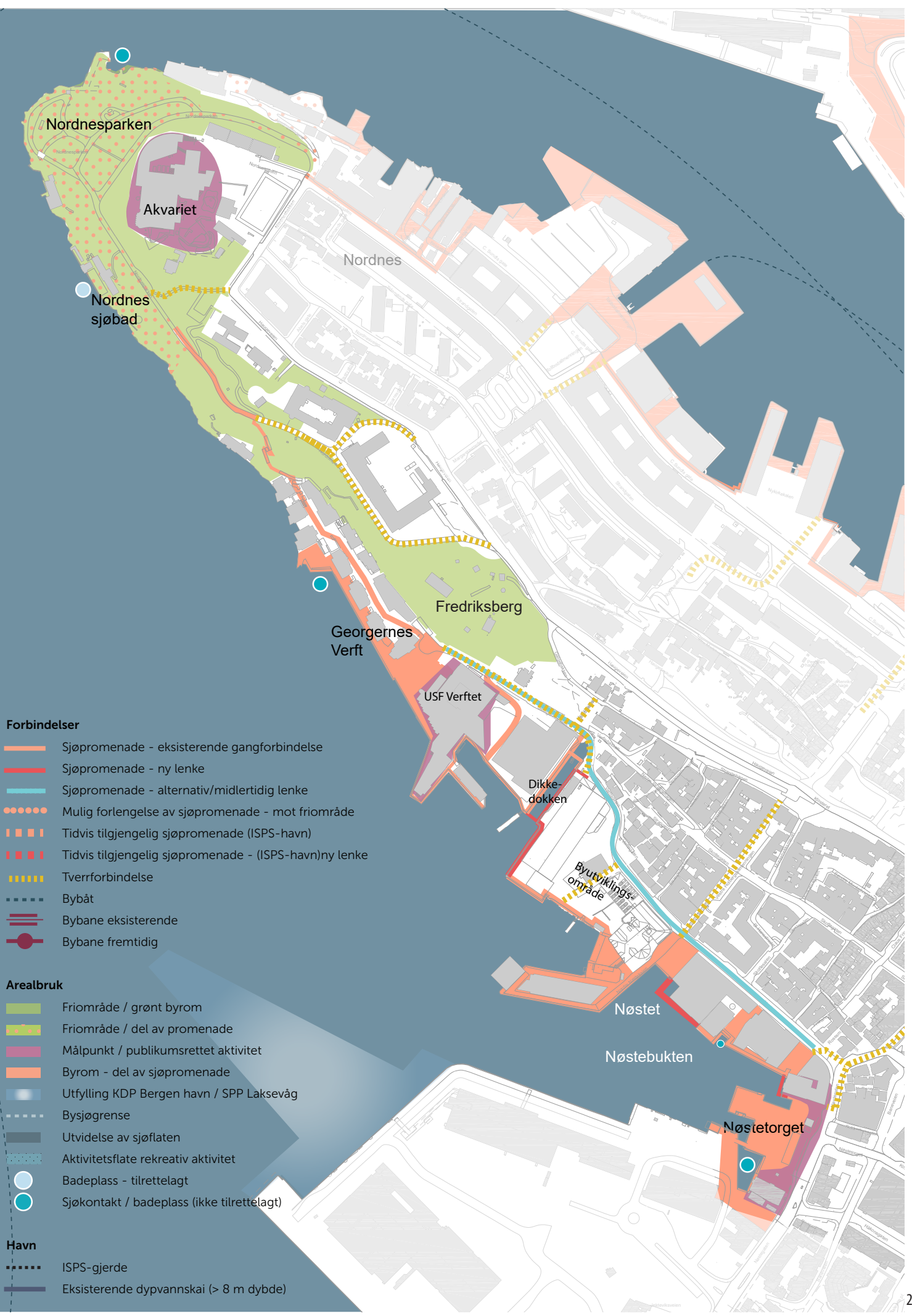
Områdene ved akvariet, USF Verftet og Nøstetorget er naturlige knutepunkt, hvor det må stilles krav til publikumsrettet aktivitet ved eventuell videre transformasjon.

Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Utfylling er ikke aktuelt i dette området. Ved transformasjon kan det vurderes å tilbakeføre utfyllinger. Dette må imidlertid ikke gå på bekostning av offentlig tilgjengelighet eller føre til økt privatisering.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

DELOMRÅDE 5 Dokken - Jekteviken

FOTO: Geir Sætveit

Delområdet Dokken – Jekteviken er et område som skal transformeres fra dagens havnevirksomhet til et byområde. Dette gir store muligheter for en attraktiv og tilgjengelig sjøfront i et lengre tidsperspektiv, mens det skaper utfordringer i et kort tidsperspektiv. Området vil i lang tid fortsatt være utilgjengelig for allmennheten.

Anbefalingene til dette delområdet skiller seg noe fra de øvrige, da mange aspekter ved den fremtidige transformasjonsprosessen er i spill. Under gis noen generelle retningslinjer knyttet til aspekter som anses som viktige for å sikre offentlig tilgjengelighet og en sammenhengende promenade langs sjøfronten. Markeringer i kartet er prinsipielle, og er ikke ment som føringer når det gjelder form, størrelse og plassering.

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Containerhavn og passasjerhavn (Hurtigruten og danskebåten).

Utviklingsstatus

Det er vedtatt at containerhavnen skal flyttes til Ågotnes. Området har svært stort transformasjonspotensial.

Landskap

Stor utfyllt flate i forlengelsen av Sydnes. Åpent mot Byfjorden

Strandsone

Inngjerdet og utilgjengelig.

Opplevelse av sjøen

Opplevs ikke i dag, på grunn av manglende tilgjengelighet. Potensiale for både vid/lang sikt mot det byfjorden, samt sikt mot Puddefjorden, med Laksevåg som bakteppe.

Målpunkt

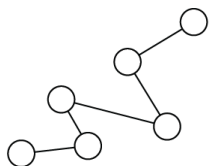
Ingen målpunkt for byen.

Barrierer

- Havnefunksjonen i seg selv, representerer en barriere mellom byen og vannet.
- Mye trafikk langs Rv. 555
- Bebyggelse/struktur
- Stor skala både på bygg og strandlinje.
- Kulturminner
- Havnelageret og gassverket.

Anbefalinger

Anbefalingene til dette delområdet skiller seg noe fra de øvrige, da mange aspekter ved den fremtidige transformasjonsprosessen er i spill. Under gis noen generelle retningslinjer knyttet til aspekter som anses som viktige for å sikre offentlig tilgjengelighet og en sammenhengende promenade langs sjøfronten. Markeringer i kartet er prinsipielle, og er ikke ment som føringer når det gjelder form, størrelse og plassering.

Sammenhengende

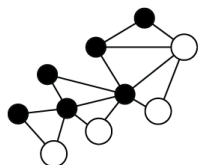
Området er i sin helhet avhengig av transformasjon for at sjøfronten skal bli offentlig tilgjengelig, og slike prosesser tar tid. Det anbefales derfor at eksisterende forbindelser mellom Dokken og Møhlenpris etableres som midlertidig løsning. Sjøfronten gjøres tilgjengelig i takt med at transformasjonsplaner realiseres. Rekkefølgekrav og regulering til offentlig areal blir viktige føringer for planarbeidet.

Det anbefales at følgende retningslinjer ligger til grunn i transformasjons- og planarbeidet når det gjelder allmenn tilgang til sjøfronten:

- Sjøpromenaden skal ligge ytterst på kaiene og utformes som promenade.

Ved videreføring av ISPS-gjerder:

- ISPS-kaiene skal være tidvis tilgjengelige. Gjerdet skal alltid stå åpne når dette er mulig.
- ISPS-gjerdet må ha en utforming og utførelse som i minst mulig grad hindrer sikt mot sjøen.
- Alternative ruter ved stengte ISPS-kaier skal ligge så nært mot sjøen som mulig.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Det må gjennom planarbeid sikres flere gode tverrforbindelser mellom byen og sjøen.

Gjenkjennelig og tydelig

Før området transformeres vil midlertidig trasé gå langs dagens fortau og ha et langs strekk uten vannkontakt. Her må det innføres gjenkjennelige element undervegs.

Kontakt med vannet

Grad av vannkontakt må avstemmes mot havneaktivitet når området transformeres. Det bør tilstrebes variasjon og høy kvalitet i utforming og materialbruk i møte mellom sjø og land

Attraksjoner og målpunkt

Det bør etableres et større friområde eller grønt byrom mot sjø når området transformeres. Dette for å tiltrekke seg folk og aktivitet, og sikre at utviklingen blir for hele byen.

For å sikre byliv og attraktive tverrforbindelser mellom byen og det nye friområdet ved sjøen, må det i videre planarbeid stilles krav til publikumsrettet aktivitet på gatenivå langs disse.

Ved ny gangbro mot Laksevåg bør det etableres et attraktivt byrom, og stilles krav om publikumsrettet aktivitet på gateplan i tilstøtende bebyggelse. Her er det også potensial for midlertidige tiltak for å skape aktivitet i transformasjonsperioden også før broforbindelsen etableres.

Respektere egenart

Spor etter tidligere aktivitet bør videreføres når området transformeres. Tilliggende og tidligere havneaktivitet kan være til inspirasjon og gjenspeiles i utformingen av nye bygg og byrom.

Endring av sjøflaten

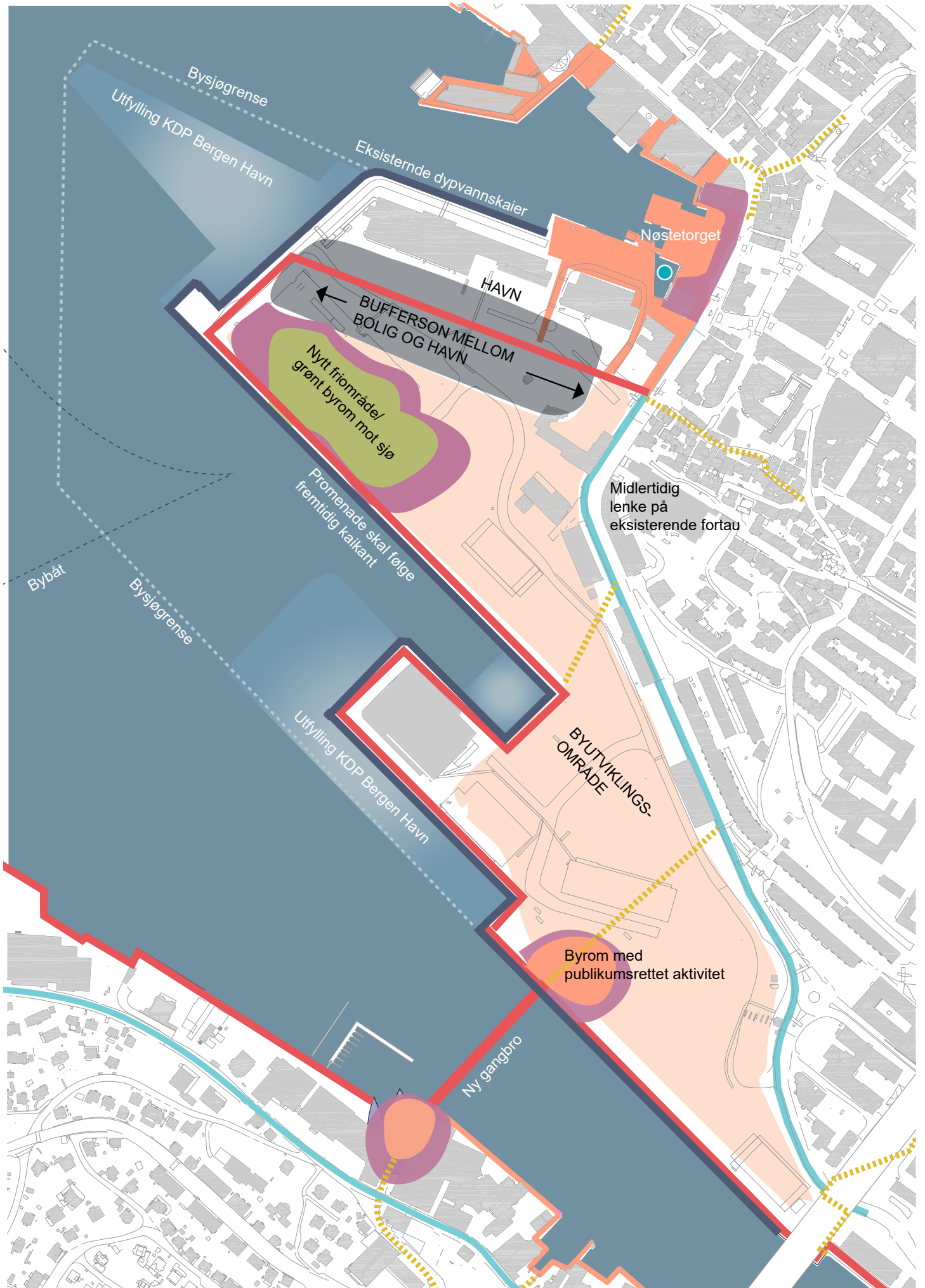
Utover allerede vedtatte utfylling, angir bysjøgrensen områder hvor endring av sjøflaten kan vurderes i videre planarbeid.

Dypvannskaier er en viktig ressurs som må være premissgivende for utfyllingens form og utstrekning.

Oppsummering føringer for delområdet:

- Tilgjengelig sjøfront og sammenhengende promenade langs sjøfronten skal ivaretas i alt planarbeid for området
- Planarbeidet skal sikre et stort, offentlig og attraktivt friområde i tilknytning til sjøen
- Tverrforbindelse mellom friområde og byen skal være attraktiv med publikumsrettet aktivitet på gatenivå
- Barrierevirkninger av ISPS-kaier og annen havnevirksomhet skal reduseres i så stor grad som mulig.
- Byrom med publikumsrettet aktivitet på gatenivå ved gangbro til Laksevåg skal sikres gjennom planarbeid
- Tilstrekkelige buffere skal etableres mellom havnevirksomhet og bolig
- Utfylling kan utredes videre i dette området innenfor markert undersøkelsesområde for endring av sjøflaten.

Et helhetlig plagrep for Dokken er under utarbeidelse. Markeringer i kartet er prinsipielle, og gir anbefalinger for å sikre offentlig tilgjengelighet og en sammenhengende sjøpromenade langs sjøfronten, og ikke konkrete innspill når det gjelder form, størrelse og plassering.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- Problemområde
- Utsiktspunkt - overordnet siktlinje

DELOMRÅDE 6

Store Lungegårdsvann

FOTO: Geir Sætveit

Området er preget av kontrasten mellom lange strekninger med park og grønndrag og barrierenvirkning fra veg og jernbane. Gjennomført og pågående transformasjon er i ferd med å gjøre området til et nytt knutepunkt for rekreativ aktivitet på, i og ved vannet.

FOTO: Norconsult

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Offentlige institusjoner og bolig. Jernbane og veg. Småbåthavn.

Utviklingsstatus

Transformasjonsområde. Bybanestopp ved Møllendal og ny park/bystrand under etablering

Landskap

- Store utfylte flater mot sjøen.
- Opplevs som en innsjø.

Tilgjengelighet i sjøfronten

- Bevegelse langs vannet i nord og øst er som del av rekreasjonsområde.
- Bevegelse bak byggene mot sør.
- Bevegelse over vannet i vest (Nygårdsbroen)

Opplevelse av sjøen

Opplevs som en innsjø. Ulriken som fondmotiv mot øst og sentrums «skyline» som fondmotiv mot nord.

Målpunkt

- ADO er et målpunkt for hele byen, det samme gjelder for en fremtidig bystrand.
- Det nyetablerte byrommet ved Møllendal er et lokalt målpunkt.
- Kunstthøyskolen og Amalie Skram vgs er andre funksjoner som trekker folk til og gjennom området.

Barrierer

- Østre del er dominert av jernbanen.
- Nordvest er dominert av spaghettikrysset

Bebyggelse/struktur

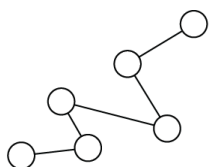
Sammensatt/varierte: Stor skala mot nord og vest, både i bebyggelse og infrastruktur (veg/jernbane). Mellomstor skala i nybygg og næringsbygg mot sør/sørøst. Småskala i tilstøtende eneboligområder i baklandet.

Kulturminner

- Omfattende utfyllinger i vannet, men strandlinjen langs Møllendalsveien fra Tonningneset mot Strømmen gir fortsatt et inntrykk av hvordan middelalderveien fulgte strandlinjen.
- Florida sykehus- og grøntanlegg har kulturhistorisk verdi, og strandlinjen er et av få punkt med strandlinje fra før 1880.
- Gamle Nygårdsbro og fundamentene etter den første broen er forteller om utvikling og endring i byens ferdselsmønster.
- Båthuset i Møllendalsveien

Anbefalinger

Området er i ferd med å utvikles som et nytt tyngdepunkt for rekreativ aktivitet i, ved og på vannet. Sammenhenger og offentlig tilgjengelighet er i stor grad etablert eller ivaretatt i gjeldende planer. Det mest krevende punktet i dette området er forbindelsene videre mot Puddefjorden.

Sammenhengende

Nye lenker

Fløen

Det anbefales og at det etableres gangforbindelse ytterst mot sjøfronten, som regulert i områdereguleringsplan for bybanen.

Tonningneset - Nygårdsgaten

Det anbefales at det etableres promenade mot sjøfront på Tonningneset og gjennom Neptun motorbåtforenings småbåtanlegg, og på utside av bebyggelse i Møllendalsvegen 1-8. Eksisterende forbindelser gjennom bakgården til Møllendalsvegen 1-8 og på fortau utenfor båtforeningens gjerder, bør markeres som midlertidig trasé før etablering av ny forbindelse.

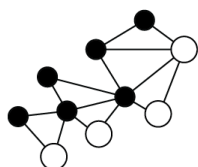
Løsning som vist ved Neptun båtforening er basert på KDP Store Lungegårdsvann, og kan legges til grunn for videre utredninger. Andre løsninger kan og vurderes.

Strømmen

Dette er et spesielt krevende område, hvor det er behov for videre detaljering for å sikre en tilfredsstillende løsning. Problemstillingen beskrives nærmere under delområde Puddefjorden.

Midlertidige lenker

Markeres i eksisterende bystruktur fram til permanente lenker er etablert. Behov for tiltak på disse må vurderes gjennom egen utredning.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Det mangler en viktig tverrforbindelse som knytter Kalfaret til Lungegårdsparken. En slik forbindelse vil kreve større tiltak i form av trapper og broer for å krysse barrieren jernbanen og terrenget utgjør. Dette blir derfor et arbeid som kan utredes på lang sikt.

Regulert tverrforbindelse nord for AdO bør etableres.

Gjenkjennelig og tydelig

Gjenkjennelige element i henhold til kapittel 3.1.6 anbefales særlig i nærheten av det potensielle knutepunktet mellom bybane og bybane på sjø, ved AdO og ved Nygårdsbroen.

FOTO: Christine Hvidsten

Kontakt med vannet

Området utvikles i retning å bli et tyngdepunkt for rekreativ aktivitet på, ved og i sjøen. Tilstrekkelig kontakt med vannet er sikret gjennom eksisterende og planlagte funksjoner.

Attraksjoner og målpunkt

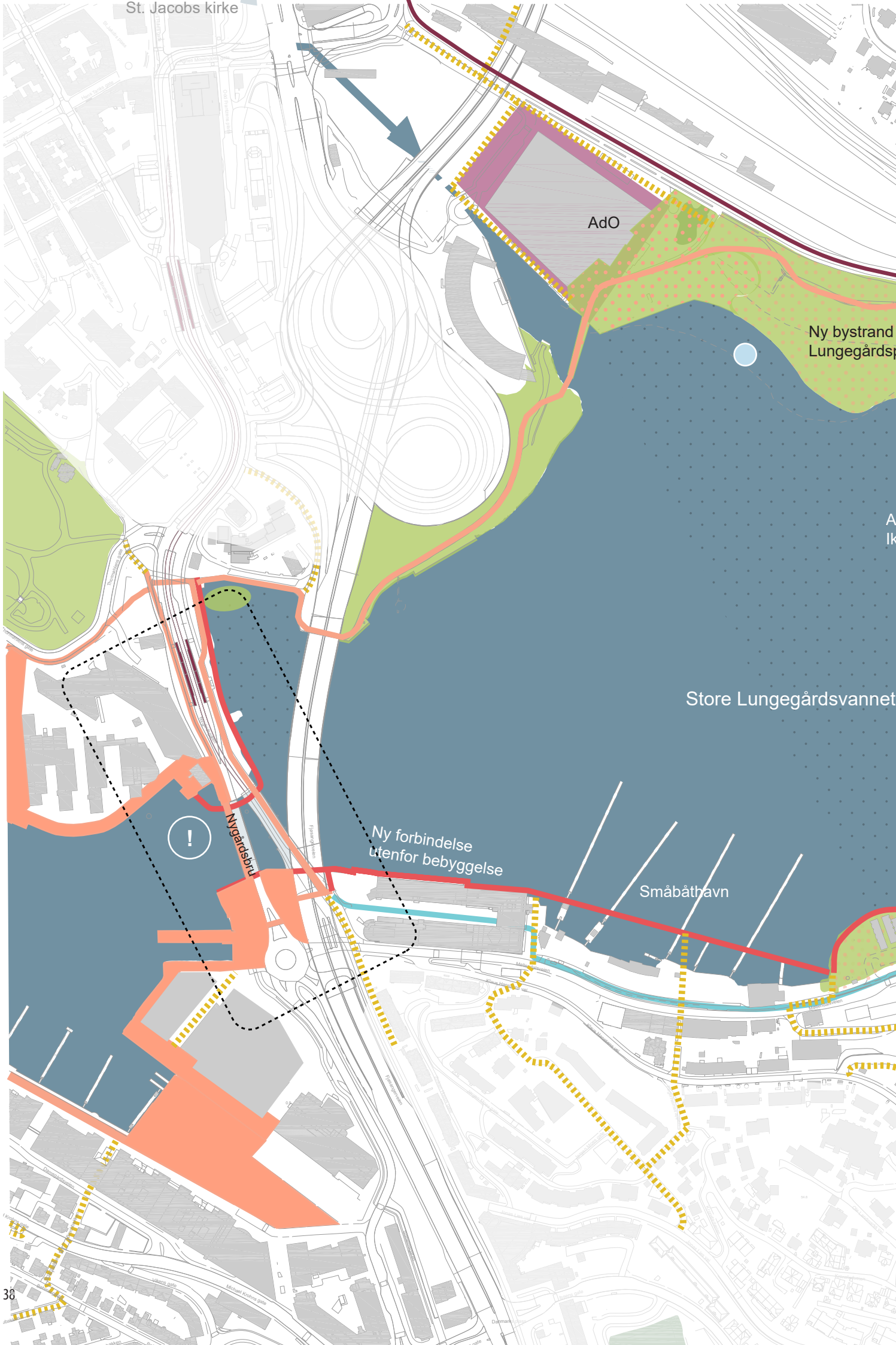
Målpunkt og attraksjoner anses som ivaretatt gjennom etablerte og planlagte prosjekter. Vannet er en viktig aktivitetsflate. Tilkomst for rekreativ, ikke-motorisert vannaktivitet må opprettholdes og gjerne styrkes. I overgangen mellom en potensiell bybane til sjøs og bybanestoppet Møllendal er det potensial for et byrom som inviterer til opphold og rekreasjon.

Respektere egenart

Endring av sjøflaten

Det foreligger vedtatte planer om utfylling i Store Lungegårdsvann.

AdO

Ny bystrand
Lungegårdsp

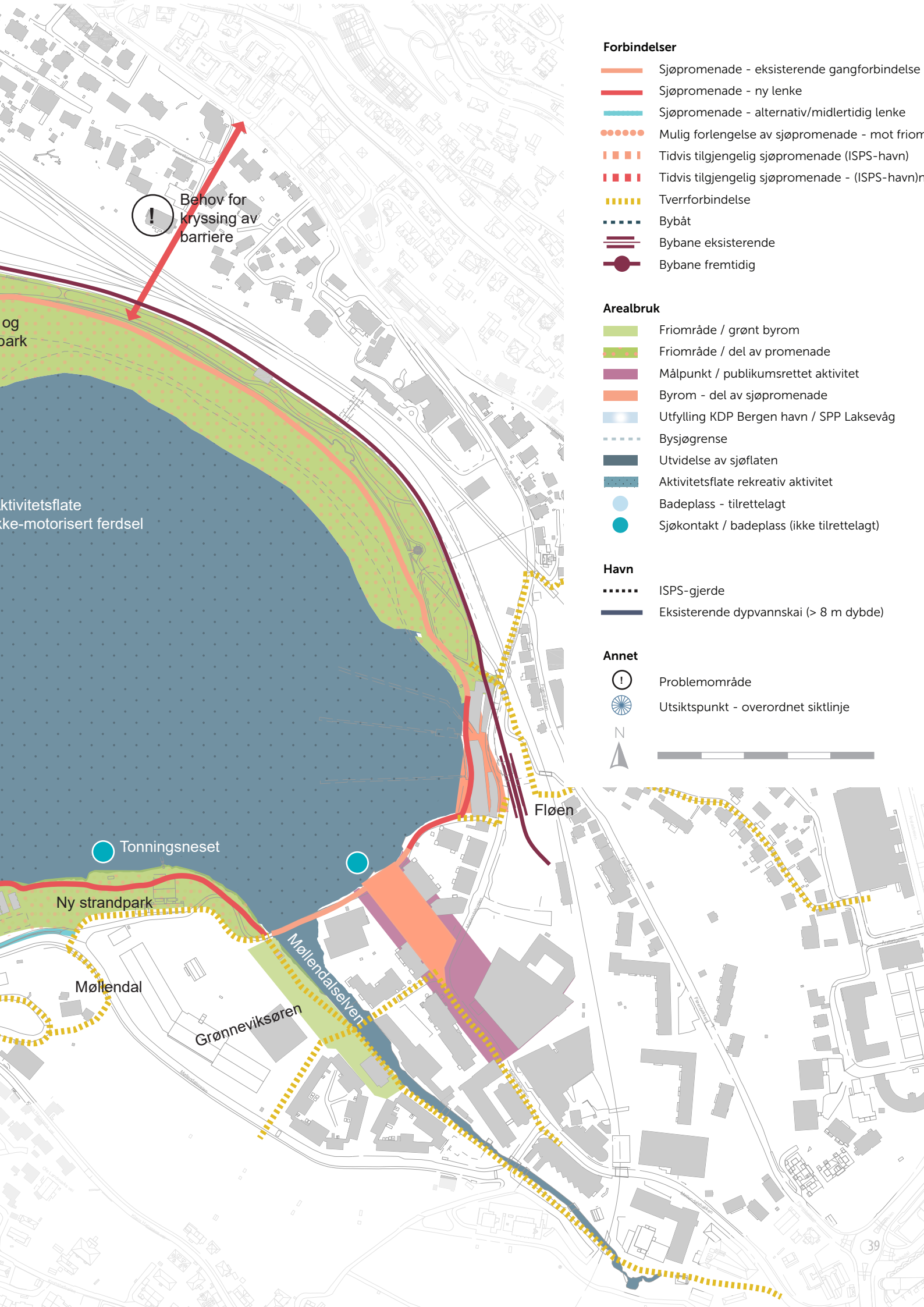
Store Lungegårdsvannet

!

Nygårdsbrn

Ny forbindelse
utenfor bebyggelse

Småbåthavn

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ! Problemområde
- ☀ Utsiktspunkt - overordnet siktlinj

Behov for kryssing av barriere

og park

aktivitetsflate
ikke-motorisert ferdsel

Tonningsneset

Ny strandpark

Møllendal

Grønneviksøren

Møllendalselven

Fløen

FOTO: Geir Sætveit

Delvis transformert område, med opparbeidet strandpromenade aktivisert gjennom tilliggende byrom, boliger, publikumsaktiviteter og badestrand. Området har stor grad av offentlig tilgjengelighet mot sjø, gjennom etablerte og planlagte promenadelenker. Det er variasjon i møte med sjøen og flere muligheter for rekreativ bruk av vannet

Koblinger videre mot Store Lungegårdsvann, bybanestopp Florida og Møhlenpriskaien er viktige og utfordrende områder som trenger videre utredning for å komplettere de eksisterende promenadene.

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

Sammensatt. Bolig, kontor, forskning, undervisning og noe havneareal.

Utviklingsstatus

Transformasjonsområde. Mye er allerede realisert, noe er under bygging/ planlegging

Landskap

- Smal fjord
- Damsgårdssiden: dels smal strandflate, skrånende bakland
- Stor flate i Solheimsviken

Tilgjengelighet i sjøfronten

- I hovedsak offentlig tilgjengelige kaikanter.
- I de transformerte områdene er det opparbeidet promenade med tverrforbindelse til bakenforliggende parallellgater og det øvrige baklandet.
- Møhlenpriskaien er ikke tilgjengelig.

Opplevelse av sjøen:

Smalt landskapsrom, med motsatt side som en del av sikten mot vannet.

Småbåter

Bevegelseslinjer i stor grad ytterst langs sjøen.

Målpunkt

Flere målpunkt. Nygårdsparken, Marineholmen strand, ulike forsknings- og utdanningsinstitusjoner og store arbeidsplasser, i tillegg til kulturtilbud og serveringssteder.

Barrierer

Nordsiden - Marineholmen og Møhlenpris:

- Generelt god tilkomst til sjøen på Marineholmen. Ikke direkte tilkomst mot Nygårdsbroen og bybanestopp Florida fra den etablerte promenaden, eller direkte videre mot Store Lungegårdsvann.
- Noe havneaktivitet.
- Terrengvariasjon mot boligområdene på Møhlenpris gjør at disse områdene framstår som adskilte.

Sørsiden - Damsgård og Solheimsviken:

- Generelt god tilkomst mot sjøen.
- Noe næringsvirksomhet og pågående byggeaktivitet reduserer tilgang og skaper brudd i promenaden.
- Puddefjordsbroen.

Bebyggelse/struktur

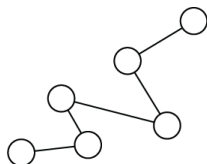
Stor/mellomstor skala. Ny bebyggelsen ligger med kortsidene parallelt med sjøfronten, med promenade mot sjø foran.

Kulturminner

Enkelte industribygg langs stranden på Damsgårdssiden. Møhlenpriskaien og Gamle Nygårdsbro.

Anbefalinger

Området har stor grad av offentlig tilgjengelighet mot sjø, etablerte og planlagte promenadelenker. Det er variasjon i møte med sjøen og flere muligheter for rekreativ bruk av vannet. Utfordringen her er spesielt å knytte de etablerte forbindelsens og funksjonene bedre mot byen rundt. Dette gjelder både i overgangen mot Store Lungegårdsvann, mot bybanestopp Florida og når Møhlenpriskaien transformeres også mellom sjø og bakland.

Sammenhengende

Nye lenker

Nye promenadelenker skal knyttes mot eksisterende promenade, ligge ytterst på kaikanten og oppfylle utformingskrav for promenade (se kapittel 3.1.4)

Midlertidige lenker

Møhlenpriskaien

Tilgjengelighet på eksisterende kaikant avhenger av transformasjon. Alternativ trasé langs O.J. Brochs gate vil ikke ha tilfredsstillende standard, da den mangler fortau på sjøsiden av veien. Til tross for lav standard anbefales det at fortauet på motsatt side av veggen markeres som del av sjøpromenaden for å unngå brudd i promenaden.

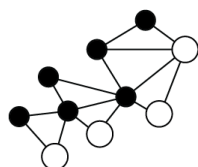
Strømmen

Dette er et spesielt krevende område, hvor det er behov for videre detaljering for å sikre en tilfredsstillende løsning.

På nordsiden anbefales det en ny forbindelse langs sjøfronten under gamle Nygårdsbro. Det må også etableres en forbindelse fra eksisterende promenade sør for Høyteknologisenteret til bybanestoppet, Florida.

På sørsiden bør det også vurderes om det er mulig å etablere en lenke langs sjøfronten under broene. I tillegg må eksisterende fotgjengerkryssing under Nygårdsbroen tydeliggjøres som en fortsettelse av sjøpromenaden. Sjøpromenaden møter her kryssende trafikk, både fra bybane og biler. Det må vurderes tiltak for å gjøre forbindelsen tydeligere og mer attraktiv.

Eksempel på slike tiltak kan være kunst/utsmykning eller belysning. De gruslagte områdene har også potensiale for videreutvikling.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Det er generelt gode forbindelser mot baklandet på begge sider, men det er behov for noen forbedringer:

- Ny tverrforbindelse mellom promenade og Thormøhlensgate/Nygårdsparken må sikres gjennom planarbeid.
- En bedre forbindelse mellom bybanestopp Florida og sjøfronten bør utredes.
- Ved transformasjon av Møhlenpriskaien blir det viktig å finne gode løsninger for å knytte sjøfronten og baklandet tettere sammen. Terrenget tilsier at det må aksepteres at enkelte av disse gjennomføres uten universell utforming.

Bybane på sjø

Holdeplass foreslås plassert ved Småpudden på Marineholmensiden.

Gjennkjennelig og tydelig

Kontakten med vannet er god, og promenaden lett lesbar. Dette reduserer behovet for gjenkjennelige element undervegs.

FOTO: Christine Hvidsten

Kontakt med vannet

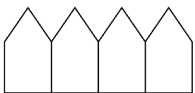
Vannkontakt er godt ivaretatt i dag. Det bør vurderes flere nivåer på promenaden ved videre etablering, for å få variasjon i møte med vannet.

Attraksjoner og målpunkt

Delområdet har per i dag mange målpunkt og attraksjoner som badeplass, Vilvite, Nygårdsparken, kafeer, utdannings- og forskningsinstitusjoner og arbeidsplasser. Det anses derfor ikke nødvendig å prioritere innsatser knyttet til nyetablering.

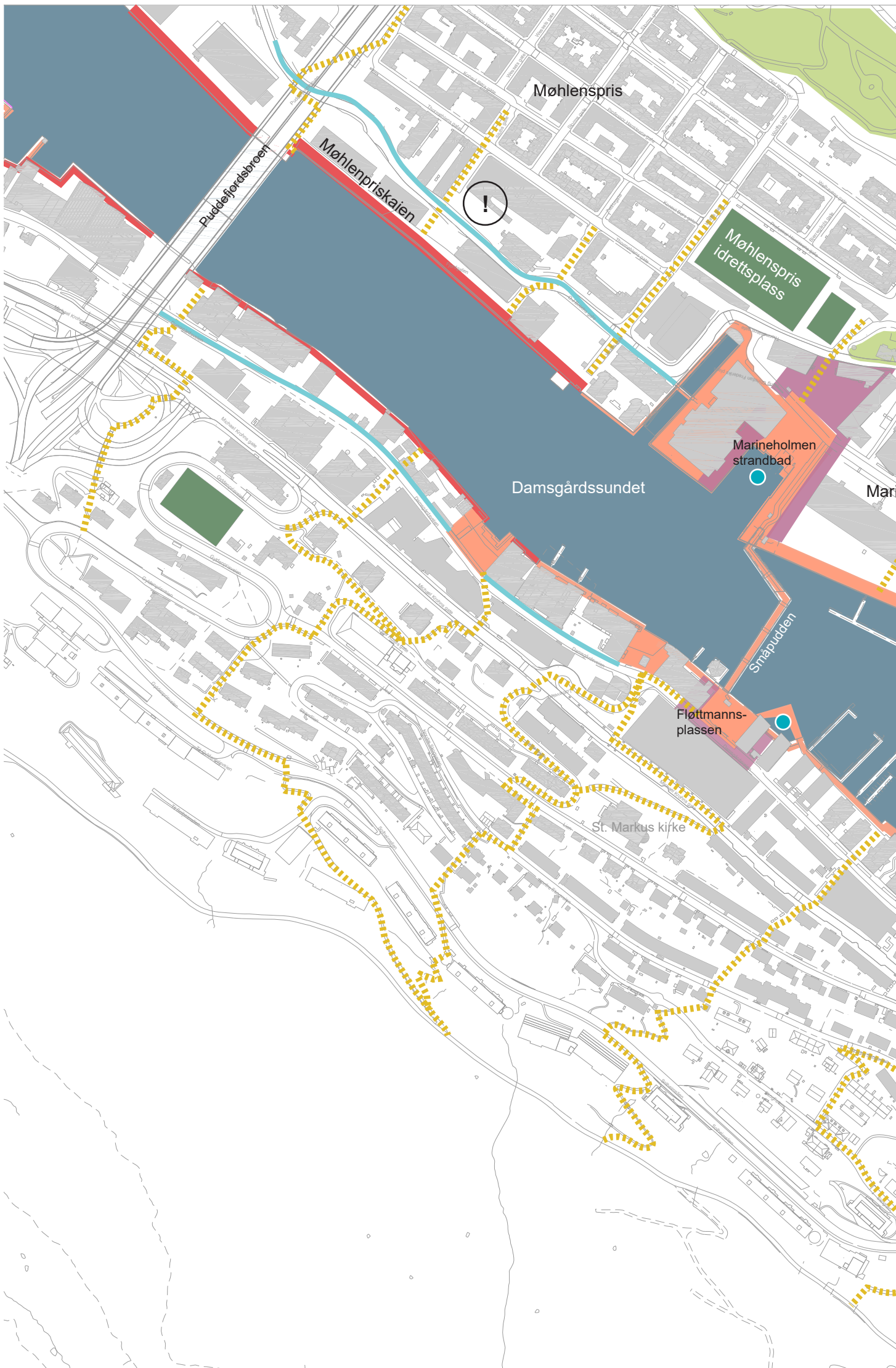
Det bør stilles krav til publikumsrettet aktivitet i fasader som vender mot promenaden ved videre utbygging.

Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Utfylling er ikke aktuelt i dette området.

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ! Problemområde
- ☼ Utsiktspunkt - overordnet siktlinje

DELOMRÅDE 8 Laksevåg

FOTO: Geir Sætveit

Området preges av en sammensatt bebyggelsesstruktur, med stor kontrast mellom sjø og bakland. Tradisjonelt har sjøfronten vært preget av industri og næring. Også i dag er dette et levende næringsområde for mange mindre virksomheter, primært uten behov for kaier. Sjø og by knyttes sammen i grøntdraget som strekker seg fra Kirkebukten, gjennom Håsteinarparken og til Damsgård hovedgård.

Området står foran omfattende transformasjon. Strategisk planprogram for Laksevåg er under utarbeidelse, og viser mulighet for byutvikling og større endringer av sjøflaten i dette området. Disse forutsetningene ligger til grunn for strategien.

FOTO: Christine Hvidsten

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

- Levende næringsområde for mange mindre virksomheter. I hovedsak er det snakk om virksomheter som ikke er sjørelatert, og dermed ikke har behov for kai.
- Boliger i baklandet.
- Rekreasjon og småbåthavn i Kirkebukten
- Stor grad av overflateparkering mot sjø.

Utviklingsstatus

Fremtidig transformasjonsområde. Det pågår arbeid med et strategisk planprogram som skal gi føringer for videre utvikling.

Landskap

Dels smal strandflate mot skrånende bakland. Noe mer åpent ved Kirkebukten.

Tilgjengelighet i sjøfronten

Kirkebukten/Håsteinarparken er et viktig møte mellom sjø og by. Ellers er det ikke tilrettelagt for allmenn tilgang til sjøen.

Opplevelse av sjøen

- Smalt landskapsrom, med Dokken som bakteppe. Mot vest åpner det seg mot Byfjorden.
- Preges av aktiviteten på sjøen.

Målpunkt

Ingen spesielle på bynivå. Håsteinarparken og Laksevåg kirke er lokale målpunkt.

Barrierer

Virksomhetenes bebyggelse og funksjon gir barrierevirkning.

Bebyggelse/struktur

Små eiendommer, med stor variasjon i bygningstyper.

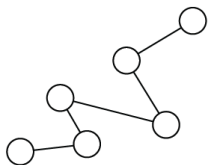
Kulturminner

- Det sammenhengende grønne landskapsrommet fra Kirkebukten til parkanlegget bak Damsgård hovedgård har høy antikvarisk verdi.
- Fergehallen, et landemerke fra tiden med Laksevågfergen.
- Grenser til trehusmiljø med høy kulturminneverdi.
- Produksjonshallen for Saab Motor og Skjønndal verft har verdi som del av den maritime industrien langs Puddefjorden.

Anbefalinger

Området står foran en omfattende transformasjon. Offentlig tilgjengelighet til en attraktiv sjøfront må være et bærende premis for utviklingen. Det må bygges videre på eksisterende områdekvaliteter, og sikres gode forbindelser fra baklandet mot sjøen.

Det anbefales at promenaden i første fase avsluttes i Kirkebukten. Dette for å avslutte i et etablert byrom og ikke være avhengig av omfattende transformasjon før realisering.

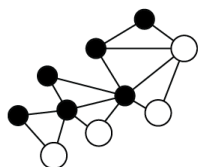

Sammenhengende

Området er i stor grad avhengig av transformasjon for at sjøfronten skal bli offentlig tilgjengelig, noe som vil ta lang tid. Det anbefales derfor tydelig markering av eksisterende forbindelser som en midlertidig løsning, og at sjøfronten gjøres tilgjengelig i takt med at transformasjonsplaner realiseres.

Det anbefales at følgende retningslinjer legges til grunn:

- Sjøpromenaden skal etableres ytterst mot sjøfronten på eksisterende eller nyetablerte kaikanter
- Gangforbindelse langs sjøfronten skal ha standard som promenade.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Eksisterende grønne akse mellom Damsgård hovedgård og Kirkebukten må ivaretas og styrkes. En viktig del av dette blir en trygg og sikker fotgjengerkryssing av Kringsjøveien.

Gjenkjennelig og tydelig

Før området transformeres vil promenaden gå langs dagens fortau. Selv om man ikke har sjøkontakt her, anses strekningen som så oversiktlig at det ikke er nødvendig med tiltak utover det som gjelder for promenaden generelt.

Kontakt med vannet

I takt med at området transformeres må grad av sjøkontakt økes. Overgangen mellom sjø og land bør utformes for å tilrettelegge for mangfoldig bruk og mulighet for direkte sjøkontakt flere steder.

Attraksjoner og målpunkt

Ved transformasjon vil det være viktig å etablere sjøfronten som et naturlig tyngdepunkt for publikumsrettet aktivitet og offentlig program.

På samme måte som på Dokken bør det ved ny gangbro mellom Laksevåg og Dokken etableres byrom hvor tilstøtende bygg har krav om publikumsrettet aktivitet på gatenivå. Frem til broen bygges vil et slikt område også ha potensiale som målpunkt med midlertidig aktivitet.

Tørrdokken på Laksevåg har et særlig potensial for transformasjon til et nytt urbant byrom, samtidig som spor av tidligere bruk, og derfor stedets historie og identitet, videreføres.

Midlertidighet som strategisk virkemiddel

Midlertidige tiltak bør benyttes strategisk i transformasjonsperioden. Generelt bør områder som er attraktive for å skape aktivitet, og som kan gjøres tilgjengelig, inkluderes i sjøpromenaden nå, selv om det vil fungere som en blindvei uten videre forbindelse. Slike områder kan ha stort potensial for uttesting av funksjoner/midlertidig bruk, og kan fungere som en katalysator og forpliktelse til å realisere en sjøpromenade der det mangler forbindelser.

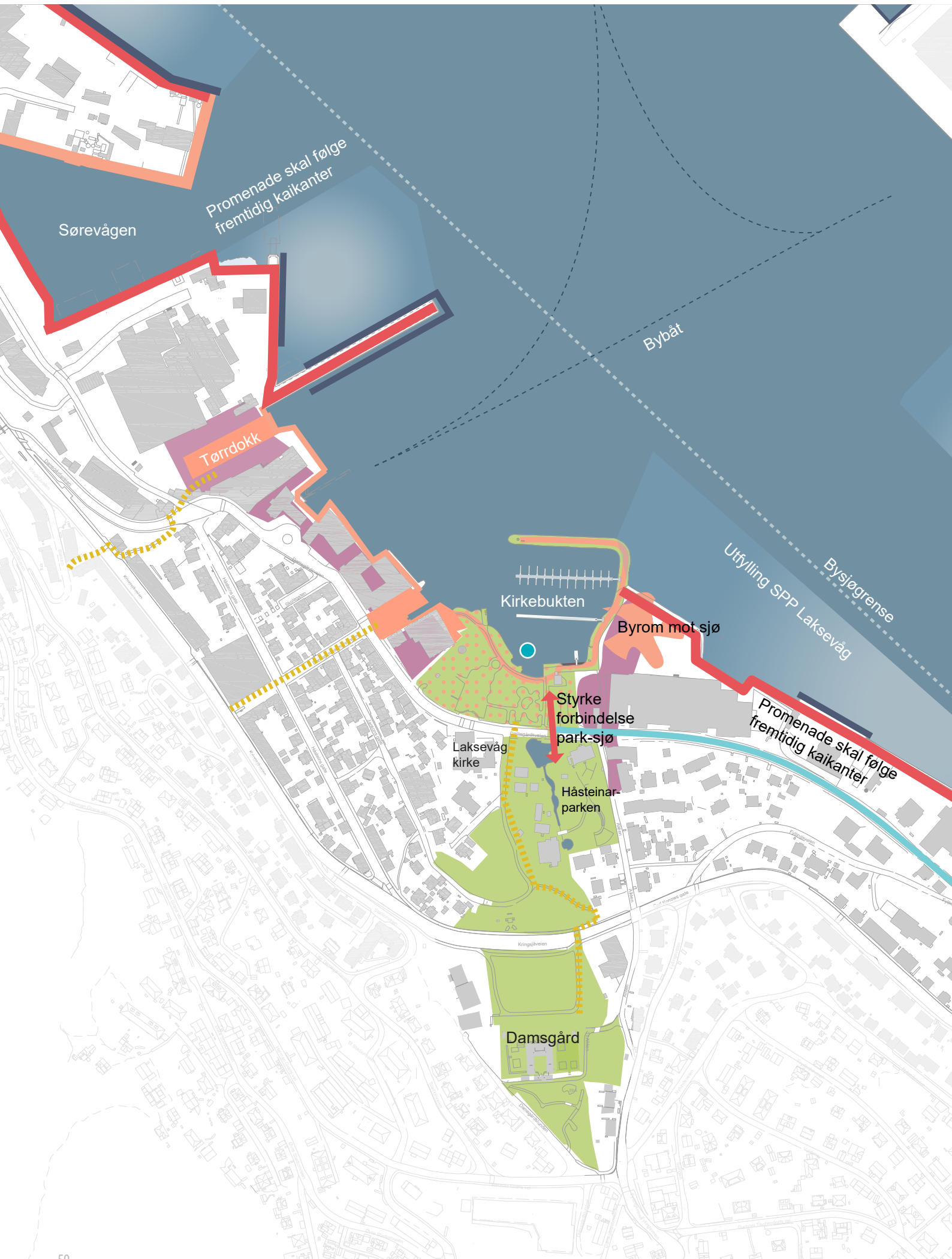
Respekttere egenart

Endring av sjøflaten

Bysjøgrensen angir områder hvor endring av sjøflaten kan vurderes i videre planarbeid.

Ved ekspansjon skal det etableres et offentlig tilgjengelig byrom/friområde ved sjø, hvor det stilles krav til publikumsrettet aktivitet i tilstøtende bebyggelse.

Sørevågen

Promenade skal følge fremtidig kaikanter

Tørrdokka

Bybåt

Kirkebukten

Byrom mot sjø

Utfylling SPP Laksevåg

Bysjøgrense

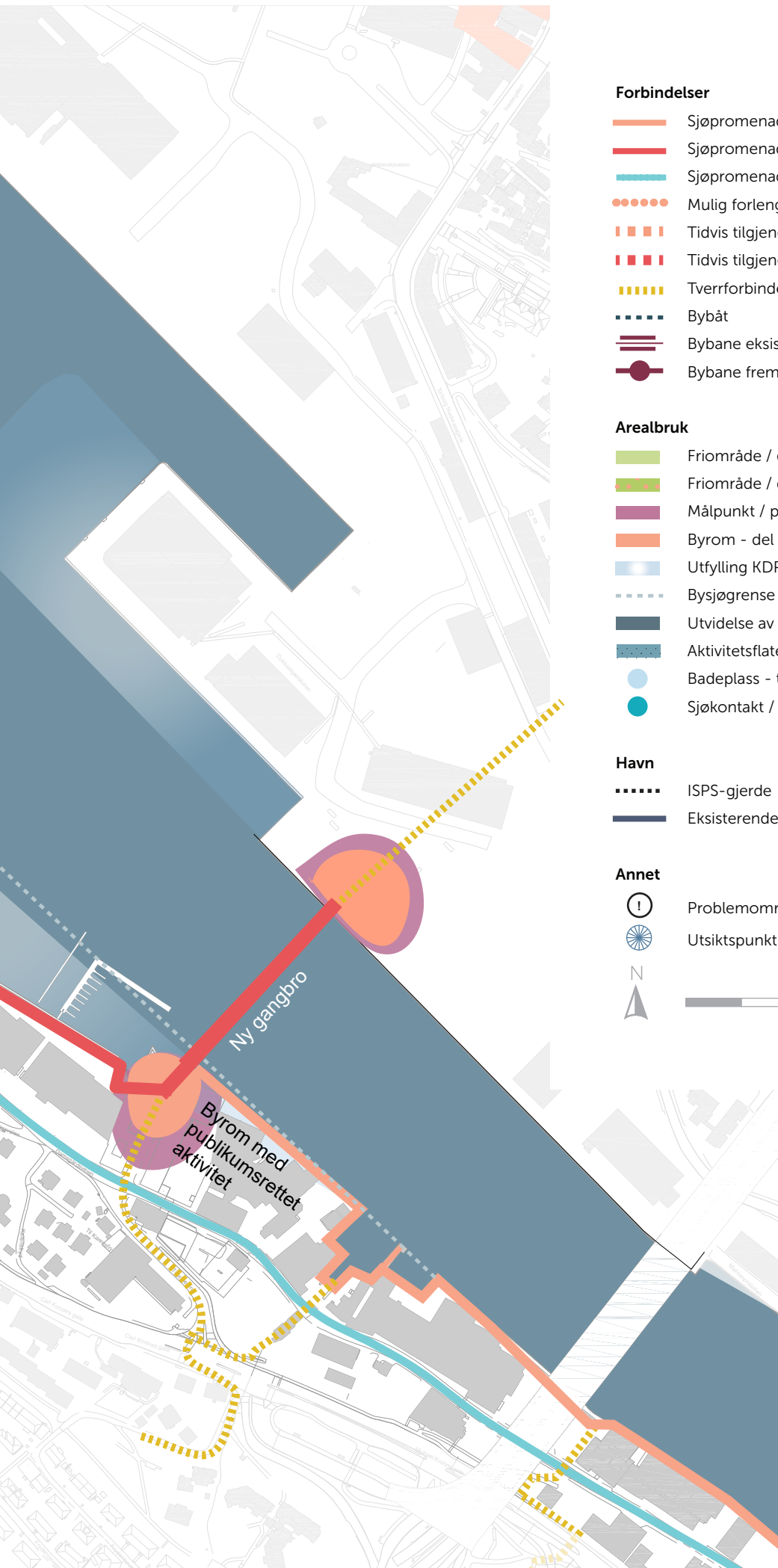
Styrke forbindelse park-sjø

Laksevåg kirke

Håsteinarparken

Promenade skal følge fremtidig kaikanter

Damsgård

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ! Problemområde
- ⊙ Utsiktspunkt - overordnet siktlinjje

DELOMRÅDE 9 Laksevågneset

FOTO: Christine Hvidsten

I dag er dette et industriområde, med stor skala og industriell karakter. Området er også delvis er satt av til industriformål i KPA 2018, noe som tilsier at deler av sjøfronten ikke vil bli offentlig tilgjengelig med det første. Strategisk planprogram for Laksevåg er under utarbeidelse, og viser mulighet for byutvikling og større endringer av sjøflaten i dette området. Det vises også mulighet for å etablere en ny grønn allmenning som knytter fremtidig sentrum og sjøfronten sammen. Disse forutsetningene ligger til grunn for strategien.

FOTO: Christine Hvidsten

Områdekarakteristikk

Dagens arealbruk

- Industriområde, tidligere BMW.
- Militært formål - ubåtbunkeren Bruno.

Utviklingsstatus

Fremtidig transformasjonsområde. Det pågår arbeid med et strategisk planprogram som skal gi føringer for videre utvikling. Nordre del av Laksevågneset er avsatt til industri og militært formål i KPA 20018. Transformasjon i disse områdene ligger sannsynligvis langt fram i tid.

Landskap

Nes med utfyllinger på begge sider av Søndre Vågen.

Tilgjengelighet i sjøfronten

- Ikke tilgjengelig/tilrettelagt
- Utfylte strandflater, skrånende bakland.
- Kaier tilrettelagt for næringsvirksomhet.

Opplevelse av sjøen

- Det er ikke tilgjengelig eller ikke tilrettelagt for opphold langs sjøfronten, noe som begrenser opplevelsen av sjøen.
- Kontakt både med det store sjørommet, og inn Puddefjorden

Målpunkt

Ingen målpunkter for byen langs sjøfronten.

Barrierer

- Bebyggelsen og funksjonene mot sjøen utgjør i seg selv en barriere.
- Bratt terreng mot baklandet.

Bebyggelse/struktur

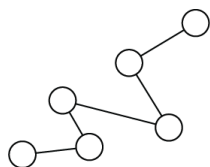
Storskala. Store, lukkede bygg med mye overflateparkering mot sjøen, småskala boliger i baklandet.

Kulturminner

- Strandlinjen med gode havneforhold i vikene og våger er forutsetningene for utviklingen fra strandsted til industri- og verftsområde.
- Verftsmiljøet rundt Søreavågen er et kulturmiljø med stor tidsdybde og historiefortellende verdi

Anbefalinger

Området står foran en omfattende transformasjon. Offentlig tilgjengelighet til en attraktiv sjøfront må være et bærende premiss for utviklingen. Det må bygges videre på eksisterende områdekvaliteter, og sikres svært gode forbindelser fra baklandet mot sjøen.

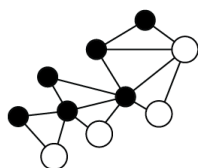

Sammenhengende

Området er avhengig av transformasjon for at sjøfronten skal bli offentlig tilgjengelig. Det vises ikke midlertidige traséer i dette området, da denne vil ligge langt fra sjøen, og det er stor avstand til nærmeste målpunkt ved vannet. Midlertidige traséer avsluttes i Kirkebukten, som bli et naturlig endepunkt for promenaden i etableringsfasen.

Ved transformasjon anbefales det at følgende retningslinjer legges til grunn når det gjelder allmenn tilgang til sjøfronten:

- Sjøpromenaden skal etableres ytterst mot sjøfronten – på eksisterende eller på nyetablert byggeland
- Gangforbindelse langs sjøfronten skal ha standard som promenade.

Knyttet til byen

Tverrforbindelser

Tverrforbindelser mot baklandet blir viktige for å knytte sjøen til baklandet. En ny grønn allmenning blir et helt sentralt virkemiddel her, og inngår som en del av promenaden.

Gjenkjennelig og tydelig

Området vil ikke inkluderes i promenaden før transformasjonsprosessene påbegynnes. I transformasjonens oppstart bør tilgjengelige områder markeres tydelig og inkluderes som del av promenaden selv om de representerer blindveger.

Kontakt med vannet

I takt med at området transformeres må grad av sjøkontakt økes. Overgangen mellom sjø og land bør utformes for å tilrettelegge for mangfoldig bruk og mulighet for direkte sjøkontakt flere steder.

Attraksjoner og målpunkt

Strategisk planprogram for Laksevåg legger føringer for nye områder som fungerer som attraksjoner og målpunkt i området. Her nevnes spesielt nytt friområde, eller «Sentral park», som binder sammen bebyggelsesområdene og sjøfronten. Det bør stilles krav til publikumsrettet aktivitet i bebyggelsen hvor promenade, sjø og dette nye friområdet møtes.

Friområder

Dette delområdet har relativt dårlig tilgang på friområder og nærturterreng. Etablering av promenaden vil i seg selv være positivt med tanke på dette. Det bør vurderes om sentral parken bør utvides ytterligere i forhold til det strategisk planprogram viser, for å ytterligere bidra til en forbedring av situasjonen.

Det vises ellers til det strategiske planprogrammet for videre føringer.

Midlertidige tiltak bør benyttes strategisk i transformasjonsperioden.

Midlertidighet som strategisk virkemiddel

Midlertidige tiltak bør benyttes strategisk i transformasjonsperioden. Generelt bør områder som er attraktive for å skape aktivitet, og som kan gjøres tilgjengelig, inkluderes i sjøpromenaden nå, selv om det vil fungere som en blindvei uten videre forbindelse. Slike områder kan ha stort potensial for uttesting av funksjoner/midlertidig bruk, og kan fungere som en katalysator og forpliktelse til å realisere en sjøpromenade der det mangler forbindelser.

Respektere egenart

Endring av sjøflaten

Bysjøgrensen angir områder hvor endring av sjøflaten kan vurderes i videre planarbeid.

Ved ekspansjon skal det etableres et offentlig tilgjengelig byrom/friområde ved sjø, hvor det stilles krav til publikumsrettet aktivitet i tilstøtende bebyggelse.

Lyreneset

Olderneset

Nordrevågen

Forbindelser

- Sjøpromenade - eksisterende gangforbindelse
- Sjøpromenade - ny lenke
- Sjøpromenade - alternativ/midlertidig lenke
- Mulig forlengelse av sjøpromenade - mot friområde
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade (ISPS-havn)
- Tidvis tilgjengelig sjøpromenade - (ISPS-havn)ny lenke
- Tverrforbindelse
- Bybåt
- Bybane eksisterende
- Bybane fremtidig

Arealbruk

- Friområde / grønt byrom
- Friområde / del av promenade
- Målpunkt / publikumsrettet aktivitet
- Byrom - del av sjøpromenade
- Utfylling KDP Bergen havn / SPP Laksevåg
- Bysjøgrense
- Utvidelse av sjøflaten
- Aktivitetsflate rekreativ aktivitet
- Badeplass - tilrettelagt
- Sjøkontakt / badeplass (ikke tilrettelagt)

Havn

- ISPS-gjerde
- Eksisterende dypvannskai (> 8 m dybde)

Annet

- ! Problemområde
- ☀ Utsiktspunkt - overordnet siktlinjje

Bysjøgrense

Utøyling SPP Laksevåg

Eksisterende dypvannskai

Grønt byrom mot sjø

Promenade skal følge fremtidige kaikanter

Utøyling SPP Laksevåg

Puddefjorden

«Bruno»

Nytt friområde

Byutviklingsområde

Laksevågneset

Sørevågen

Promenade skal følge fremtidig kaikanter

Laksevåg

Tørrdokka

